

Yttrande

2020-01-13

Ärende nr 2.1.17

Yttrande angående – Redovisning av uppdrag att föreslå hur stadens trygghetsfrämjande arbete ska samordnas

Yttrandet

Brottsförebyggande rådet – BRÅ, har nyligen fått stor kritik för sina rapporter om brott i Sverige. En ny forskningsrapport från Linköpings universitet visar att det inte alltid går att lita på BRÅ. Myndigheten styrs ibland, särskilt vid känsliga frågor, av politiska och ideologiska intressen, inte vetenskapliga. Dessutom råder en ”tystnadskultur”.

Enligt SvD, som först skrev om rapporten, visar forskningen att det inte alltid går att lita på myndigheten. Detta är allvarligt, eftersom Brå intar en central roll i svensk kriminalpolitik.

I forskningsrapporten, som publicerades 19-12-16 under rubriken "Går det att lita på Brå¹? En studie om bias i myndighetsforskning" står det bland annat²:

"Ett flertal intervjupersoner vittnar bland annat om hur Brås ledning direkt utsatt dem för påtryckningar för att ändra rön som av politiska, ideologiska eller andra skäl inte varit önskvärda."

"Vår slutsats är att det finns en inbyggd spänning i förhållandet att en myndighet som lyder under justitiedepartementet samtidigt utför studier som rör detta departements kärnfrågor och att detta får konsekvenser för tillförlitligheten i yttranden och rapporter från Brå"

Studien påpekar att det visserligen finns ett kontrollorgan för Brås verksamhet, men att dess inflytande i praktiken är blygsamt:

"Därutöver granskar utomstående akademiker de rapporter som Brå ska publicera. Våra data tyder på att kriminologer från Stockholms universitet har haft och har stor inverkan på de förhållningssätt och den syn på forskning som är förhärskande vid Brottsförebyggande rådet. För att minska risken för bias och för att Brås långsiktiga trovärdighet inte ska lida skada kan det vara viktigt att bryta upp informella maktstrukturer vid Brå. Likaså är det angeläget att komma tillrätta med den tystnadskultur som verkar råda inom Brå. Vidare är det betydelsefullt att Brå strävar efter en hög grad av transparens."

¹ <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1378909/FULLTEXT01.pdf>

² <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1378909&dswid=-3719>

Brottsförebyggande rådet (Brå) Brås huvuduppdrag är att verka för minskad brottslighet och ökad trygghet. Ett viktigt verktyg i det förebyggande arbetet är samverkan mellan olika samhällsaktörer. Brå tillhandahåller olika sorters metodstöd och information om hur man arbetar systematiskt och kunskapsbaserat. De har t.ex. tagit fram förebyggande metodstöd inom områden som belysning, granssamverkan, kamerabevakning och prevention. Tillsammans med Sveriges kommuner och landsting och polisen har Brå tagit fram handboken "Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete". Handboken bygger på en femstegsmodell hur samverkan kan gå till och beskriver grunderna för medborgarlöften.

Stadsledningskontoret förlitar sig på BRÅ i sin nuvarande lägesrapport om stadens trygghetsfrämjande arbete. Stadens Trygg-i arbete följer en tydlig struktur och utgår till stor del från Brås modell i handboken "Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete".

Sverigedemokraterna vill med detta yttrande endast ifrågasätta:

Hur kan vi säkerställa att de fakta som BRÅ bidragit med i arbetet med "Redovisning av uppdrag att föreslå hur stadens trygghetsfrämjande arbete ska samordnas" - faktiskt stämmer överens med verkligheten?

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2019-10-15

Diarienummer 0392/19

Handläggare

Helena Österlind

Telefon:031-368 0228

E-post: helena.osterlind@stadshuset.goteborg.se

Redovisning av uppdrag att föreslå hur stadens trygghetsfrämjande arbete kan samordnas och effektiviseras

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Redovisningen av uppdrag att föreslå hur stadens trygghetsfrämjande arbete kan samordnas och effektiviseras, i enlighet med vad som framgår av stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antecknas.
2. Uppdraget i budget 2019 om att samordna och effektivisera stadens trygghetsfrämjande arbete förklaras fullgjort.
3. Delrapporteringen angående pågående uppdrag inom trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete, i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antecknas.
4. Stadsledningskontorets rapportering om trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete, i enlighet med bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antecknas.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige gav i 2019 års budget kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag för hur stadens trygghetsfrämjande arbete kan samordnas och effektiviseras.

Kommunstyrelsen beslutade även i oktober 2018 att uppdra åt stadsledningskontoret att redovisa och föreslå en lämplig kommuncentral organisering för det direkt brottsförebyggande arbetet.

Stadsledningskontoret redovisade i maj 2019 en lägesrapport om det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet i staden. I denna konstaterade stadsledningskontoret att det arbete som sker behöver stärkas med ytterligare ledning, samordning och uppföljning. Därmed har stadsledningskontoret inrättat en strategisk samordningsfunktion som förväntas vara på plats i början av 2020.

Lägesrapporten i maj 2019 visade även att rapporteringen till kommunstyrelsen om det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet behöver ske mer frekvent. Därför lämnas i detta ärende även en fördjupad rapportering kring en del av stadens uppdrag, se bilaga 3. Av rapporteringen framkommer att det sker en rad insatser för att öka tryggheten och minska brottsligheten i staden. Majoriteten av stadens nämnder och bolag har del i detta arbete, liksom andra myndigheter, civilsamhället och näringslivet. Det finns även upparbetade kontakter med forskare och akademi. Rapporteringen visar att stadens Trygg-i arbete följer en tydlig struktur och till stor del utgår från Brås modell i handboken

”Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete”. Stadsledningskontorets bedömning är att det är viktigt att modellen fortsätter användas och att de lokala lägesbilderna och åtgärderna även fortsättningsvis är en grund i stadens arbete.

Rapporten visar även på sätt som arbetet kan följas upp och rapporteras till kommunstyrelsen. Detta, tillsammans med en ny strategisk samordningsfunktion på stadsledningskontoret, bedöms leda till ökad samordning och effektivisering av det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet i staden.

Det bedöms även lägga en grund för en fortsatt utredning om en lämplig kommuncentral organisation för det direkt brottsförebyggande arbetet i staden.

Ekonomiska konsekvenser

Kostnader för brott är ett brett område inom vilket det har gjorts en mängd studier. Brottsförebyggande rådet (Brå) gav i oktober 2017 ut en forskningsöversikt om studier som försöker beräkna vad brottsligheten kostar. Översikten visar att det inte finns någon samstämmig bild över vilka kostnader som ska inbegripas eller hur de ska beräknas. Översikten visar dock tydligt att brottslighet har stora kostnader, såväl materiella som emotionella. Även otrygghet bedöms ha höga kostnader för samhället.

Det förslag som lämnas kring samordning och effektivisering av det trygghetsfrämjande arbetet bedöms rymmas inom den ordinarie budgetprocessen och innebär inga ökade kostnader för staden. Syftet med den strategiska samordningsfunktionen är att skapa en bättre överblick och analys av stadens insatser, vilket på sikt borde innebära förbättrade möjligheter till prioriteringar.

Barnperspektivet

Många av de verktyg som används i stadens trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete har som målbild att involvera barn och unga i arbetet.

Ungdomsfullmäktige har bland annat lyft att det är viktigt att barn och unga känner sig trygga i sin stad och har tillgång till hela stadens resurser. Många av de aktiviteter som finns för barn och unga är centralt belägna, men verksamheter måste också finnas lokalt och det ska vara tryggt att ta sig till och från dessa.

Mångfaldsperspektivet

Känslan av trygghet och risken att utsättas för brott skiljer sig mellan olika grupper i samhället. Stadsledningskontorets förslag till samordning av det trygghetsfrämjande arbetet syftar till att ge förutsättningar för att analysera olika gruppers utsatthet, med målet att uppnå ökad trygghet för alla i staden. Stadsledningskontoret är medvetet om risken för att åtgärder som syftar till ökad säkerhet för vissa grupper, kan skapa ökad otrygghet för andra grupper. I förslaget ingår att se till perspektiven trygghet, säkerhet och stadsmiljö gemensamt, vilket ska ge bättre förutsättningar för en helhetsbild. Kommunstyrelsens olika råd har viktiga perspektiv att ha med i arbetet.

Otrygghet och kriminalitet leder till minskad tillit mellan människor och har en negativ effekt på demokratin. På uppdrag av Arkitektur och Designcentrum presenterades 2019 en effektstudie av olika typer av trygghetsskapande åtgärder i stadsmiljön. Slutsatsen är att:

”Vid sidan av utformningen av stadsmiljön kan alltså både maktstrukturer, sociala problem och i vissa fall en allmän rädsla för människor med annat kulturellt ursprung spå på den upplevda otryggheten. Detta pekar på komplexiteten att uppnå målet om trygghet för alla, eftersom tryggheten för vissa bygger på frånvaron av de andra. Därför är olika platsåtgärder sannolikt inte nog för att öka den allmänna tryggheten. Det behövs troligtvis också en ökad tolerans för olikheter i samhället i stort.”

Jämställdhetsperspektivet

Majoriteten av den statistik som finns om upplevd trygghet och utsatthet för brott går att få uppdelad på kön. Såväl nationella som lokala trygghetsundersökningar visar att kvinnor i större utsträckning upplever otrygghet. Detta är tydligt i hela Göteborg men extra tydligt i stadsdelarna i Nordöstra Göteborg. Känslan av otrygghet begränsar deras möjligheter att vistas i det offentliga rummet och skapar en ojämlik tillgång till Göteborg.

Pojkar och unga män utgör i större utsträckning gärningspersoner och brottsoffer. Ett brottsförebyggande arbete som syftar till att verka på platser där dessa brott ofta sker är positivt för gruppen.

Att känna sig, och vara, delaktig i samhället är grundläggande trygghetsfaktorer. Föräldrar som arbetar har en främjande påverkan på barns fostran till framtida delaktighet. Studier visar direkta samband mellan mammors relation till arbetsmarknaden och deras barns framtida relationer.

Miljöperspektivet

En ren, trygg och tillgänglig stadsmiljö för alla innebär ökad attraktivitet för staden och för Göteborg som destination. En stadsmiljö som inte uppfattas som ren och trygg ökar risken för att skadegörelse och brott uppkommer.

Omvärldsperspektivet

I ärendet redogörs för omvärldsbevakning ur ett nationellt fokus.

Andra kommuners rapportering

Stadsledningskontoret har inhämtat information om hur andra kommuner leder, samordnar och följer upp det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet till en kommuncentral nivå. I den bilagda rapporten redovisas kring rapportering och arbete i Stockholm, Malmö, Uppsala och Botkyrka.

Samverkan

Samverkan avseende inrättandet av en central strategisk samordningsfunktion gjordes med förvaltningens samverkansgrupp (FSG) i samband med den lägesrapport som behandlades av kommunstyrelsen 8 maj 2019.

Bilagor

1. Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2019-05-08, § 308
2. Delrapportering av pågående uppdrag inom trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete
3. Rapport om trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete

Ärendet

I ärendet ges en fördjupad lägesbild av det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet i Göteborgs Stad. Ärendet visar även på sätt som arbetet kan följas upp och rapporteras till kommunstyrelsen. Detta, tillsammans med en ny strategisk samordningsfunktion på stadsledningskontoret, bedöms leda till ökad samordning och effektivisering av det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet i staden.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Kommunfullmäktige gav i 2019 års budget kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag för hur stadens trygghetsfrämjande arbete kan samordnas och effektiviseras.

Kommunstyrelsen beslutade även i oktober 2018 att uppdra åt stadsledningskontoret att redovisa och föreslå en lämplig kommuncentral organisering för det direkt brottsförebyggande arbetet.

Stadsledningskontoret redovisade i maj 2019 en lägesrapport om det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet i staden. I denna konstaterade stadsledningskontoret att det arbete som sker behöver stärkas med ytterligare ledning, samordning och uppföljning. Därmed har stadsledningskontoret inrättat en strategisk samordningsfunktion som förväntas vara på plats i början av 2020.

Lägesrapporten i maj 2019 visade även att rapporteringen till kommunstyrelsen om det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet behöver ske mer frekvent. Därför lämnas i detta ärende även en delrapportering kring en del av stadens uppdrag, se bilaga 2. Det finns fortfarande oklara frågeställningar som påverkar utgången i flera av dessa uppdrag, som t.ex. utgången avseende ansökan om att få tillstånd om förordnande av ordningsvakter enligt 3 § LOV, kamerabevakning samt trygghetsvårdar och väktare. Utgången av dessa uppdrag påverkar i sin tur det uppdrag kommunstyrelsen beslutade om i oktober 2018, enligt vilket stadsledningskontoret ska redovisa en kommuncentral organisation för det direkt brottsförebyggande arbetet.

Nationellt perspektiv

Brottsförebyggande rådet (Brå)

Brås huvuduppdrag är att verka för minskad brottslighet och ökad trygghet. Ett viktigt verktyg i det förebyggande arbetet är samverkan mellan olika samhällsaktörer. Brå tillhandahåller olika sorters metodstöd och information om hur man arbetar systematiskt och kunskapsbaserat. De har t.ex. tagit fram förebyggande metodstöd inom områden som belysning, grannsamverkan, kamerabevakning och situationell prevention.

Tillsammans med Sveriges kommuner och landsting och polisen har Brå tagit fram handboken "Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete". Handboken bygger på en femstegsmodell hur samverkan kan gå till och beskriver grunderna för medborgarlöften.

Tillsammans mot brott

Regeringen lämnade i mars 2017 sitt förslag till nationellt brottsförebyggande program till riksdagen. I programmet beskrivs regeringens övergripande målsättningar för hur ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete bör bedrivas och hur samverkan mellan berörda aktörer kan utvecklas. Programmet lyfter fram vikten av såväl social- som situationell brottsprevention. Det förstnämnda syftar till att motverka att individer börjar

begå brott. Här återfinns allt från insatser i skolan till insatser inom socialtjänsten. Situationell brottsprevention riktas mot tillfället, platsen eller sammanhanget där brottet begås, liksom mot brottsobjektet. Det kan handla om att genom kontroll eller övervakning på en plats öka risken för upptäckt eller att minska brottslighetens tillgänglighet genom exempelvis lås, larm och vakter. Kärnan i den situationella preventionen är att fokus inte ligger på individens motivation att begå brott, utan på övriga faktorer kring brottstillfället. I det nationella programmet lyfts ett behov av att utveckla det situationella brottsförebyggande arbetet.

Regeringen lyfter i programmet fram att det brottsförebyggande arbetet bör utföras mer strukturerat och kunskapsbaserat. På lokal nivå är kommunen en central aktör men arbetet bör involvera fler parter, såsom näringslivet, civilsamhället och akademien. Den kunskap som tas fram måste användas i praktiken och genomsyra utvecklingsarbetet på lokal nivå. Arbetet bör följas upp löpande och utvärderas regelbundet.

Regeringsförklaringen och 34-punktlistan mot gängkriminalitet

I Regeringsförklaring, september 2019, anför regeringen att kommunerna är centrala aktörer i arbetet med att förebygga brott. Ett arbete påbörjas för att utreda frågan om att ge kommunerna ett lagstadgat ansvar för det brottsförebyggande arbetet. Motsvarande ståndpunkt lyfter även justitiedepartementet 34-punktlistan mot gängkriminalitet som presenterats i oktober 2019.

Regeringen ska under hösten 2019 tillsätta, utifrån dessa ställningstaganden, en parlamentarisk beredning för att ta fram en samlad målbild för det brottsbekämpande och trygghetsskapande arbetet samt lämna förslag på långsiktiga åtgärder för ökad trygghet och minskad brottslighet. Förslagen ska vara grundade i evidens och beprövad erfarenhet. Kommunerna har viktiga verktyg i det direkt trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet.

Länssamordningen

Länsstyrelsen har fått ansvaret för att utveckla det brottsförebyggande arbetet på regional nivå utifrån regeringens nationella program, Tillsammans mot brott. I uppdraget ingår att:

- stödja utvecklingen av ett kunskaps- och problembaserat lokalt och regionalt brottsförebyggande arbete,
- bidra till att samarbete och erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer utvecklas på lokal och regional nivå för att förebygga brott,
- stödja kompetensutveckling och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser inom det brottsförebyggande området och
- stödja och initiera kommunöverskridande brottsförebyggande åtgärder.

Utgångspunkter för kommunens rådighet i frågor om trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete

Kommunen får enligt 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725), KL, själv ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller deras medlemmar. Allmänintresset förutsätter inte att det finns ett kvantitativt betydande behov av det kommunala engagemanget. Vad som utgör en angelägenhet av allmänt intresse får bedömas med utgångspunkt i om det är lämpligt, ändamålsenligt och skäligt att kommunen befattar sig med angelägenheten (prop. 2016/17:171 s. 299).

Kommunerna har ett lagstadgat ansvar för stora delar av de verksamheter där mycket av det framför allt trygghetsfrämjande men även brottsförebyggande arbetet sker, som t.ex. socialtjänstens olika verksamheter samt för-, grund- och gymnasieskolor. Kommunerna har planmonopol, vilket innebär att kommunerna har ansvar för planering, utformning och utveckling av den fysiska miljön. Planarbetet ska enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, bidra till en från social synpunkt god livsmiljö. I detta ingår aspekter som trygghet och hälsa. Kommunerna ansvarar dessutom för den fysiska säkerheten i offentliga lokaler, lokala ordningsföreskrifter, alkoholtillsyn m.m.

När det gäller det brottsförebyggande arbetet så finns inte någon uttalad uppgift för kommunerna i lagstiftningen för detta, även om det finns bestämmelser i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, om ansvar för stöd till brottsoffer och ett särskilt ansvar för unga. I samband med att riksdagen behandlade motioner från allmänna motionstiden 2016 och 2017 om kommunala och regionala frågor gjordes ett tillkännagivande om att regeringen bör förtydliga kommunernas roll i det brottsförebyggande arbetet.

I konstitutionsutskottets betänkande beskrivs att kommunerna har en nyckelroll i arbetet med att skapa långsiktighet och förankring i det lokala brottsförebyggande arbetet och att deras samverkan med polisen är central. Vidare beskrivs i förslaget att; ”Polismyndighetens arbete med lokala samverkansöverenskommelser och medborgarlöften bör kompletteras med att kommunernas roll i det brottsförebyggande arbetet får en tydligare reglering i lag” (konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU33).

Ovan framgår att regeringen i såväl regeringsförklaringen som i sitt 34-punktsprogram om åtgärder mot gängkriminalitet har tagit upp frågan om kommunernas roll i det brottsförebyggande arbetet, där ett förslag är att en utredare ska föreslå hur ett lagstiftat kommunalt ansvar att arbeta brottsförebyggande kan utformas. Någon utredning har ännu inte tillsatts i den här frågan.

I den senaste årsrapporten om det brottsförebyggande arbetet i Sverige – nuläge och utvecklingsbehov 2019, som Brå redovisar på uppdrag av regeringen, konstateras att en möjlighet för att tydliggöra vikten av det brottsförebyggande arbetet och öka dess prioritet är en förändrad lagstiftning på området. Det skulle kunna handla om helt ny lagstiftning eller om att ändra i den befintliga, och skulle kunna göra kommunerna i någon mån skyldiga att arbeta brottsförebyggande, eller innebära förändringar i exempelvis PBL eller SoL. Boverket har exempelvis på uppdrag av regeringen tagit fram en vägledning kring brott och trygghet i samhällsbyggnadsprocessen och har fått i uppdrag att se över tolkning av PBL för att kunna stärka det brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektivet. I delbetänkande ”Ju förr desto bättre – vägar till förebyggande socialtjänst” (SOU 2018:32) från utredningen Framtidens socialtjänst föreslås också förändringar för att stärka kommunernas förebyggande arbete, bl.a. genom socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen.

Ett annat område där Brå identifierat ett utvecklingsbehov avser informationsdelning mellan myndigheter i brottsförebyggande samverkan. Inskränkningar i möjligheterna att dela information på grund av sekretess är en återkommande fråga som uppges försvåra den brottsförebyggande samverkan på den lokala nivån. Här bedömer Brå att förändringar som möjliggör en större delning av information mellan exempelvis kommun och polis skulle kunna ha stor betydelse för att stärka samverkan och ett effektivt

brottsförebyggande arbete. Samtidigt påpekar Brå att det är viktigt att denna möjlighet att förstärka det brottsförebyggande arbetet också vägs mot möjliga inskränkningar av människors personliga integritet.

Såväl trygghetsfrämjande som brottsförebyggande arbete är något som inryms i det som utgör en kommuns uppdrag enligt den allmänna kompetensbestämmelsen i 2 kap. 1 § KL. Det som nu uppmärksammats på flera håll och som riksdagen också tillkännagett regeringen är behov av förtydligande av vilket uttryckligt ansvar en kommun ska ha för brottsförebyggande arbete. En viktig utgångspunkt för kommunens samverkan med andra myndigheter, civilsamhälle och näringsliv inom det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet är att se till kommunens huvuduppdrag och lagstadgade ansvar gentemot sina invånare. Kommunerna har t.ex. enligt SoL det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och hjälp som de behöver, vilket till stor del handlar om förebyggande insatser, som att erbjuda råd, stöd och bistånd till familjer och enskilda som behöver det. Kommunen har genom socialtjänsten ett särskilt ansvar för barn och unga och ska förhindra att de far illa. Till socialtjänstens uppgifter hör också att verka för att den som utsatts för brott och hans eller hennes närstående får stöd och hjälp samt att särskilt beakta våldsutsatta kvinnors behov av stöd och hjälp. Socialtjänsten ska även arbeta för att förebygga och motverka missbruk och aktivt erbjuda hjälp och vård för att enskilda ska kunna ifrån missbruk.

I samverkan med såväl andra myndigheter som övriga aktörer är det viktigt att klargöra vad respektive aktör kan och ska ta ansvar för utifrån sina lagstadgade ansvarsområden, så att exempelvis kommunen inte tar på sig uppgifter som uttryckligen ankommer på annan ansvarig huvudman. När det t.ex. gäller samverkan med Polismyndigheten så ansvarar den för upprätthållandet av den allmänna ordningen och brottsbeivrande verksamhet, medan kommunen har huvudansvaret för förebyggande åtgärder inom såväl trygghet, säkerhet och stadsmiljöområdet.

Befintlig och tidigare rapportering om stadens trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete

Den rapportering som lämnats till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige under de senaste tio åren har bland annat handlat om att utifrån akuta händelser, så som social oro, redovisa en problembild och vilka aktörer som samlat har agerat. Ett exempel var under senare delen av sommaren och hösten 2009 då det uppstod ungdomsoroligheter i ett antal stadsdelar, vilket yttrade sig i form av bilbränder och annan skadegörelse. Frågan fick stor uppmärksamhet i lokal och nationell media. Situationen krävde en bred samverkan kring komplicerade och svårlösta frågor. Tydliga samverkansparter i trygghetsarbetet var stadsdelsförvaltningarna, utbildningsförvaltningen, idrotts och föreningsförvaltningen, Förvaltnings AB Framtiden, Arbetsförmedlingen och polisen. Ung och Trygg och Tryggare Mänskligare Göteborg var grupper som var stödprocesser i arbetet. Det arbete som genomfördes resulterade i metoder så som SSPF och utvecklingen av trygghetsvandringar.

I uppföljningsrapportering 2014 redovisades att det under hösten 2013 och våren 2014 inom flera stadsdelar skedde incidenter utifrån konflikter mellan olika gäng. Våld och droger var aktiva beståndsdelar vilket bland annat lede till social oro i vissa områden. Stadsdelsförvaltningarna i samarbete med social resursförvaltning och polisen vidtog åtgärder i närområden. Det krävde avsevärda insatser och lokal samverkan med interna och externa aktörer. Som ett led efter det akuta skedet förbättrades den strategiska

beredskapen och möjligheten till ett snabbt och samordnat agerande genom att en grupp bildades för särskilda insatser i Göteborg (SIG).

I arbetet med överenskommelsen mellan staden och Polismyndigheten finns beskrivningar på ett strukturerat arbetssätt (Trygg-i) som har stöd i program, däribland program för trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete i staden, Dialog och samarbete 2014–2019. I sitt samordnade uppdrag har social resursförvaltning sammanställt kunskapsunderlag, metodutveckling, uppföljning och utvärdering som redovisats till social resursnämnd men endast vid något tillfälle tagits med i den kommunövergripande rapporteringen. Resultaten av uppföljningarna visar att flera stadsdelsförvaltningar har använt programmet som en naturlig del av Trygg-i arbetet. Det har också hjälpt stadsdelsförvaltningarna i hur de kan prioritera i sitt trygghetsfrämjande arbete. Programmet har även fungerat som ett kunskapsunderlag i arbetet med handlingsplaner. Resultatet visar att fackförvaltningar och bolag har tagit in relevanta delar av programmet som de bedömt vara möjligt utifrån sina ansvar och uppdrag. Det finns bolag och fackförvaltningar som vill använda sig av programmet mer, men som har svårigheter att se hur det ska integreras inom ramen för verksamheten. Uppföljningen visar att programmet har använts som kunskapskälla och underlag för prioriteringar i framtagandet av handlingsplaner. Det har även använts till att skapa formuleringar i tjänsteutlåtanden samt i framtagandet av andra brottsförebyggande insatser. Metoder som omnämnts i programmet har applicerats på det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. I redovisningen lyfter social resursförvaltning också att resultatet visar att programmet har varit till hjälp för att avgränsa arbetet. Det visar också att det har kunnat användas som information till styrfunktioner för att skapa förståelse och att visa på vad som på en lokal nivå behöver prioriteras i det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet.

Pågående arbete i staden

I stadsledningskontorets lägesrapport som behandlades av kommunstyrelsen den 8 maj 2019 redovisades ett antal av stadens pågående insatser inom områdena trygghet, säkerhet och stadsmiljö, som är de områden stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete framförallt sker inom. I ärendet konstaterades även att en mer frekvent rapportering bör ske till kommunstyrelsen om arbetet i staden. I bilagd Rapport om trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete finns information om pågående arbete i staden. Lägesbilden är fortsättningsvis att en stor del av stadens nämnder och bolag är aktiva i arbetet, tillsammans med andra aktörer.

Styrning av trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete

Stadsledningskontoret har under hösten gjort en översikt av styrmiljö gällande trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete. Det planerande dokument som framförallt styr arbetet är programmet Dialog och Samarbete, vilket antogs av kommunfullmäktige i december 2014. Programmet gäller t o m 2019 års utgång och i stadsledningskontorets ärende 1110/19 finns ett förslag till kommunstyrelsen att besluta om igångsättning av ett nytt program. Uppdraget föreslås lämnas till stadsledningskontoret i samverkan med social resursförvaltning. I avvaktan på ett nytt program kvarstår redan utdelat ansvar inom ramen för nu gällande program hos social resursförvaltning.

Kommunfullmäktige har i budget för 2020 beslutat att ett trygghetsråd ska inrättas under kommunstyrelsen. Syftet är att stärka den strategiska och politiska styrningen av arbetet.

Ledning av trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete

Under 2019 har stadsledningskontoret genomfört rekryteringar till en ny strategisk samordningsfunktion. Genom denna kommer stadsledningskontoret under 2020 att stärka ledningen av det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet i Göteborg. Den nya funktionen ska leda arbetet i staden utifrån den styrning som finns inom områdena trygghet, säkerhet och stadsmiljö. En gemensam ledningsfunktion syftar även till att effektivisera ledningen genom att eventuella målkonflikter och synergieffekter kan göras mer synliga.

Samordning av trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete

För att effektivisera stadens samlade insatser inom trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete krävs en starkare samordning som innefattar insatser som sker inom såväl trygghet, säkerhet och stadsmiljö. Detta inkluderar såväl de sociala som situationella insatser som sker i staden och avser inte att frångå nuvarande ansvarsfördelning i staden. Den strategiska samordningsfunktionen inom stadsledningskontoret kommer att vara den centrala funktion som hanterar samtliga perspektiv. Samordningen av det direkt brottsförebyggande arbetet planeras att organiseras under de områden som idag avser säkerhet och stadsmiljö.

Uppföljning och utvärdering av trygghetskapande och brottsförebyggande arbete

Rapportbilagan visar att det finns en mängd statistik att använda sig av i uppföljningen av det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet. Brottstatistik ger en bild av säkerheten i ett område, men kan vara beroende av anmälningsbenägenhet och polisiära insatser. Därmed ska den centrala samordningen även ta in medborgarnas perspektiv, vilket kan göras genom statistiska undersökningar i form av Nationella Trygghetsundersökningen (NTU), SOM-institutets undersökningar och Statistiska Centralbyråns (SCB) medborgarundersökning. En framtida kommunövergripande trygghetsmätning är även ett viktigt underlag i uppföljning av stadens arbete, liksom bostadsbolagens lokala mätningar.

Statistik är dock till stor del beroende av situationella omständigheter. De medborgardialoger som sker lokalt är även viktiga aspekter att ha med för att fånga och förstå medborgarnas upplevelse av trygghet samt vilka åtgärder de ser för att minska brottsligheten. Stadsdelarnas samverkan med polis kring medborgarlöften är ett viktigt verktyg att fortsätta följa.

Även ur ett verksamhetsperspektiv ger rapporteringen exempel på underlag som kan vara värdefulla att följa i analyser av det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet. Det kan exempelvis handla om antalet ungdomar i olika typer av åtgärder, om kostnader för skadegörelse samt om antalet aktiviteter som gjorts inom en viss verksamhet. Det ger en bild av omfattning och inriktning av stadens insatser och kan, tillsammans med brottsstatistik samt kvantitativa och kvalitativa undersökningar, ge underlag för framtida utvärderingar och prioriteringar av dessa.

Uppföljning och utvärdering ska även fortsättningsvis ske tillsammans med berörda nämnder och styrelser i staden, liksom med andra samverkansparter. Det trygghetsråd som inrättas under kommunstyrelsen kommer att utgöra en tydlig rapporteringsyta i frågor rörande trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret bedömer det vara viktigt att beakta att kommunen utifrån sina rättsliga förutsättningar inte alltid har rådighet över samtliga delar av de resultat som framkommer av olika undersökningar om brott och trygghet. Kommunen kan, och bör, samverka med andra aktörer men kan inte ta över ansvaret från dessa, särskilt inte om det medför att kommunen genom det lägger resurser på andra uppgifter än de som den har lagstadgat huvudansvar för – vilket framför allt är det förebyggande och planerande arbetet.

Av den fördjupade rapporteringen om stadens trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete framkommer att det sker en rad insatser för att öka tryggheten och minska brottsligheten i staden. Majoriteten av stadens nämnder och bolag har del i detta arbete, liksom andra myndigheter, civilsamhället och näringslivet. Det finns även upparbetade kontakter med forskare och akademi. Rapporteringen visar att stadens Trygg-i arbete följer en tydlig struktur och till stor del utgår från Brås modell i handboken ”Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete”. Stadsledningskontorets bedömning är att det är viktigt att modellen fortsätter användas och att de lokala lägesbilderna och åtgärderna även fortsättningsvis är en grund i stadens arbete.

Mot bakgrund av det pågående arbetet avseende fack- och stadsdelsnämnders framtida organisering är det viktigt att beakta hur uppgifter och lokalt perspektiv i det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet säkerställs. Det är viktigt att säkerställa att ansvarsområden och lokal förankring ges en särskild bevakning för att inte falla bort vid en omorganisation. Vikten av att vedertagna metoder följs i dess helhet lyfts också i aktuell forskning från Brå samt i regeringens program ”Tillsammans mot brott”.

För att samordningen av stadens trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete ska förbättras på central nivå har stadsledningskontoret påbörjat arbetet med en strategisk samordningsfunktion. Denna har i uppdrag, tillsammans med förvaltningar och bolag i staden, att följa upp och utvärdera stadens insatser utifrån trygghet, säkerhet och stadsmiljö. Både socialt förebyggande arbete, dvs att minska individens brottsbenägenhet, och situationellt förebyggande arbete, dvs minska risken för brott i specifika miljöer och situationer, är nödvändiga och ska komplettera varandra. Det trygghetsråd som ska inrättas under kommunstyrelsen 2020 kommer att vara en tydlig rapporteringsyta. Det bedöms även lägga en grund för en fortsatt utredning om en lämplig kommuncentral organisation för det direkt brottsförebyggande arbetet i staden.

Rapporten som biläggs detta ärende är en ansats till en fördjupad information om stadens samlade trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete. Vid framtagandet av rapporten konstaterar stadsledningskontoret att det finns mycket att rapportera kring lägesbilder samt att vi har metod, resurser och organisation som stöder arbetet. Genom en utveckling av helheten samt tätare rapportering till kommunstyrelsen, angående såväl statistiska underlag samt pågående arbete, kommer kommunstyrelsen kunna följa området tydligare.

Syftet med en centralt placerad strategisk samordningsfunktion är att ge förutsättningar för ett tryggare och säkrare Göteborg. Den nya funktionen ligger organisatoriskt nära den strategiska samordningen för våldsbejakande extremism och BID (Business Improvement District). Stadsledningskontoret bedömer att en stärkt samordning, uppföljning, analys och rapportering ger förutsättningar för en mer effektiv resursallokering inom det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet. Den mer frekventa rapporteringen bidrar till kommunstyrelsens möjlighet att prioritera inom området.

Gabriella Nässén

Eva Hessman

Chef Trygghet och Säkerhet

Stadsdirektör

Samordning och effektivisering av stadens trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete

§ 308, 0392/19

Beslut

Enligt stadsledningskontorets förslag:

Åtterrapporeringen beträffande samordning och effektivisering av stadens trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete, i enlighet med stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, godkänns.

Handling

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande den 14 mars 2019.

Dag för justering

2019-06-03

Vid protokollet

Sekreterare

Mathias Sköld

Ordförande

Axel Josefson

Justerande

Daniel Bernmar

**DELRAPPORTERING AV PÅGÅENDE UPPDRAG INOM
TRYGGHETSFRÄMJANDE OCH BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE**

DNR 0841/19 Avhopparverksamheten

Kommunfullmäktige antog den 22 maj 2019 gemensamma riktlinjer för avhopparverksamheten i Göteborg. Samtidigt gavs stadsledningskontoret i uppdrag att - ur ett ekonomiskt och organisatoriskt perspektiv – utreda en samlad enhet eller avdelning inom socialtjänsten med ett särskilt ansvar, för individarbete med avhoppare. Denna utredning är avgångning andra processer i staden, framförallt översynen av stadsdelarnas framtida organisering.

Utredningen kommer bland annat ta upp förutsättningarna för en samlad enhet gällande organisation, ekonomi samt vad enheten ska göra.

Utredningen är planerad att redovisas för kommunstyrelsen andra kvartalet 2020.

DNR 1324/17 Kommunstyrelsen får i uppdrag att hos polismyndigheten ansöka om att områdena Brunnsparken, Gustav Adolfs Torg med intilliggande kollektivtrafikplatser samt Kanaltorget ska utgöra platser enligt 3 § lagen (1980:578) om ordningsvakter (LOV)

Kommunfullmäktige beslutade den september 2017 att ge kommunstyrelsen i uppdrag att Kommunstyrelsen ansökte i maj 2018 om att få förordna ordningsvakter inom fyra geografiska platser inom Vallgraven i centrala stan där ett stort antal människor rör sig och där otryggheten upplevs som stor till följd av ordningsstörningar och brottslighet. Polismyndigheten avslog ansökan i november 2018 med motiveringen att det för närvarande inte föreligger något särskilt behov av ordningshållning inom sökt område. Staden överklagade beslutet till förvaltningsrätten, som i juli 2019 avslog överklagandet med motiveringen att staden inte i tillräcklig utsträckning hade visat att det förelåg ett särskilt behov av ordningshållning. Detta mot bakgrund bl.a. av att Polismyndigheten uppgett att den kan avdela de resurser som behövs till det aktuella området och att ordningsstörningarnas art i form av allvarliga lagöverträdelser i huvudsak påkallar polisiära insatser. Eventuella brister i de polisiära insatserna kan enligt förvaltningsrätten inte användas som argument för ett förordnade av ordningsvakter.

Staden överklagade domen till kammarrätten, som meddelade prövningstillstånd i september. Det pågår flera processer i kammarrätten om de rättsliga förutsättningarna för en kommun att ansöka om tillstånd att förordna ordningsvakter enligt 3 § LOV. Bedömningen är att kammarrätten kommer att döma i målet först efter årsskiftet. Utgången i målet bedöms påverka det uppdrag kommunstyrelsen beslutade om i oktober 2018, enligt vilket stadsledningskontoret ska redovisa en kommuncentral organisation avseende ordningsvakter i utpekade områden (§ 3 områden), trygghetsvärdar, väktare samt kamerabevakning.

Under pågående domstolsprocess har förnyad kontakt tagits med Polismyndigheten angående möjlighet till samt utformning av en ny ansökan inom samma områden. Stadsledningskontoret har i november 2019 begärt ett förhandsbesked hos Polismyndigheten.

DNR: 0996/19 Uppdrag att utreda ett införande av trygghetsvakter/trygghetsvårdar för att öka tryggheten i kommunen tills dess att vi har en starkare lokal närvaro av polisen

Kommunfullmäktige gav 2019-02-21 § 18, kommunstyrelsen i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder och bolag, utreda ett införande av trygghetsvakter för att öka tryggheten i kommunen tills dess att vi har en starkare lokal närvaro av polisen. Samtidigt fick kommunstyrelsen i uppdrag att i samband med en utredning om införande av trygghetsvakter också utreda ett utökat införande av trygghetsvårdar samt ge förslag på rationell arbetsfördelning mellan dessa olika funktioner inom ramen för stadens trygghetsarbete.

Stadsledningskontoret har påbörjat en utredning som visar att det finns pågående uppdrag som påverkar utgången av uppdraget om en organisation för trygghetsvakter och trygghetsvårdar. Det finns även oklarheter i mandat och befogenhet för ovanstående yrkeskategorier. Det pågår en dialog med polisen om möjlig utformning och stadsledningskontoret har kontakt med Stockholms stad om hur de har organiserat sitt arbete.

Ärendet ska rapporteras till kommunstyrelsen andra kvartalet 2020.

DNR 901/19 BID – Business Improvement Districts

Stadsledningskontoret har fått i uppdrag att inom ramen för det övergripande ansvaret att leda, samordna och följa upp stadens trygghetsfrämjande arbete, svara för samordning av BID-initiativ. Kommunfullmäktige har dels i budget 2019, dels genom beslut 2018-11-22 § 33 gett kommunstyrelsen i uppdrag att skapa ”en väg in” till staden för att samordna BID-initiativ. Efter att uppdraget handlagts hos stadsledningskontoret har kommunstyrelsen vid sammanträdet den 2019-06-19, § 527 beslutat att ansvaret för att samordna och stödja lokala samverkansprojekt (BID) ska ges till kommunstyrelsen. Beslutet har fastställts i kommunfullmäktige vid sammanträdet 2019-09-12. En av grunderna för att lägga samordningen hos stadsledningskontoret har varit kopplingen till inrättandet av central samordningsfunktion för det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet. Nuvarande uppdrag syftar till att ge förslag för hur samordning av BID-initiativ kan organiseras. För att ta tillvara de erfarenheter som finns inom bl.a. park- och naturförvaltningen, Förvaltnings AB Framtiden, Business Region Göteborg AB och stadsdelsförvaltningarna kommer en referensgrupp att skapas. Tänkbara förslag på organisation kan vara att skapa ett forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte, skapa handlingsplan/aktivitetsplan och en kontaktyta (”En väg in”) på stadsledningskontoret. Ärendet är planerat att föredras för kommunstyrelsen första kvartalet 2020.

DNR 0840/18: Överenskommelse om att utveckla en gemensam plan för kameraövervakning i Göteborg

Stadsledningskontoret fick 2018-02-28 i uppdrag att inleda förhandlingar med Polismyndigheten i syfte att upprätta en överenskommelse om att utveckla en gemensam plan för kameraövervakning i Göteborg. En överenskommelse ingicks kvartal 1 2019.

Utgångspunkten för kamerabevakning enligt överenskommelsen är att kamerabevakningen ska bedrivas av Polismyndigheten, vilket innebär lagkrav, inköp och montering av kameror,

bildhantering, eventuell anmälan/tillstånd samt nödvändig information om kamerabevakningen helt tillhandahålls av Polismyndigheten. För Göteborgs Stad innebär överenskommelsen i första hand att staden genom berörd fastighetsägare/hyresgäst tillhandahåller ytor/platser för montering av kamera för kamerabevakning där Göteborgs Stad genom någon av dess förvaltningar eller bolag äger eller på annat sätt disponerar ytan/platsen. Göteborgs Stad ska även tillhandahålla nätverk och kabeldragning för uppkoppling av kameror och annan befintlig och lämplig infrastruktur.

Under 2019 har inga fasta kameror kommit upp och handlingsplaner är under framtagande. Polisens bedömning är att det inte heller kommer sättas upp fasta kameror innan sommaren 2020. Den främsta anledningen till detta är den tekniska plattform som krävs hos polisen för att ansluta fler fasta kameror. I avvaktan på denna kommer ett antal tillfälliga kameror att sättas upp på Avenyn och senare i Brunnsparken, vilket sker inom ramen för överenskommelsen. Under året pågår även arbete med att se hur Västtrafiks kameror kan införlivas i systemet.

Ärendet kommer att rapporteras till kommunstyrelsen andra kvartalet 2020.

Våldsbejakande extremism

Det finns tre pågående ärenden från kommunstyrelsen gällande våldsbejakande extremism: 1260/18, 1261/19 och 887/19.

Genom beslut i kommunstyrelsen 2019-05-29 har den strategiska samordningen av våldsbejakande extremism flyttats till stadsledningskontoret från och med den 1 september 2019. Vid samma beslutssammanträde har kommunstyrelsen gett stadsledningskontoret i uppdrag att ta fram en riktlinje i arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliserings (887/19). Dessa riktlinjer är planerade att föredras för kommunstyrelsen under kvartal 4, 2020.

Göteborgs Stads plan mot våldsbejakande extremism antogs av kommunfullmäktige i september 2016. Planen gällde under 2016 och 2017. Social resursförvaltning har under 2019 tagit fram förslag på en ny handlingsplan mot våldsbejakande extremism. Handlingsplanen innefattar bland annat utbildning och stöd till stadens anställda. Handlingsplanen har inte beslutats och uppdraget att ta fram en ny handlingsplan är avhängigt utformningen av kommande styrande dokument gällande riktlinjerna. Detta medför att kommunstyrelsens ärende att ta fram utbildning och stöd som riktar sig till stadens anställda med syfte att upptäcka och förbygga radikaliserings och våldsbejakande extremism (1260/18) kommer att handläggas tillsammans med utformningen av riktlinjerna.

Stadsledningskontorets uppdrag (1261/18) att genomföra temamöte med kommunstyrelsen, berörda nämnder och aktörer kring våldsbejakande extremism är planerat att genomföras 2019. Arbetet under 2019 har riktats mot samordning, metodutveckling samt kontakter med civilsamhället. Kunskapspridning och kompetensutveckling har getts till olika nämnder inom staden. Ett särskilt fokus har legat mot de nämnder som hanterar föreningsbidrag och lokaluthyrningar.

Under hösten 2019 riktas kunskapshöjande insatser mot första linjens medarbetare i staden. Toleransprojektet övertogs av grundskoleförvaltningen med ett övergångsstöd från SRF. Ett delfinansierat forskningsarbete ihop med Segerstedts institutet har inletts med fokus att förstå varför så många från Göteborg valde att ansluta sig till IS. Ett utvärderingsarbete av redan utförda insatser samt förebyggande insatser har startats ihop med Myndigheten för Samhällsbeskydd och beredskap, Malmö Stad och Harvard University. Arbetet pågår till 2020.

Rapport om trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete

**Fördjupad rapportering, fortsättning på ärendet
om samordning och effektivisering av stadens
trygghetsfrämjande och brottsförebyggande
arbete, 2019-05-08 § 308**

Innehåll

1	Inledning	4
1.1	Metod	4
1.2	Utgångspunkter för kommunens rådighet i frågor om trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete	5
2	Pågående arbete i staden	7
2.1	Trygghet	7
2.1.1	Göteborgs samlade problembild	8
2.1.2	Lokala lägesbilder och medborgarlöften	8
2.1.3	Veckoavstämning	8
2.1.4	Samverkanstrukturer	9
2.1.5	Koordinering och samordning	9
2.2	Säkerhet	10
2.2.1	Risk och sårbarhetsanalys, RSA	10
2.2.2	Våldsbejakande extremism	11
2.2.3	Avhopparverksamheten	11
2.2.4	Otillåten påverkan	12
2.2.5	Myndighetssamverkan inom osund konkurrens	12
2.2.6	Försäkringar/skadeprevention	13
2.3	Stadsmiljö	13
2.3.1	Platssamverkan	13
2.3.2	Insatser i stadsmiljön för en ökad trygghet	14
2.3.3	Lokalt exempel del av stadsdelen Centrum enligt Trygg-i modellen	14
2.3.4	Handlingsplan Västra Nordstan	16
2.3.5	Trygghetsfrämjande åtgärder inom Vallgraven, exempelvis Purple flagarbete	17
3	Exempel på uppföljning	17
3.1	Lokala lägesbilder och medborgarlöften	18
3.2	Statistiska undersökningar	18
3.2.1	SOM-undersökning	18
3.2.2	Medborgarundersökning	19
3.2.3	Nationella trygghetsundersökningen	19
3.2.4	Övrigt lokalt exempel	20
3.3	Exempel på kvantitativa mått från verksamheterna	20
3.4	Medborgardialoger	21

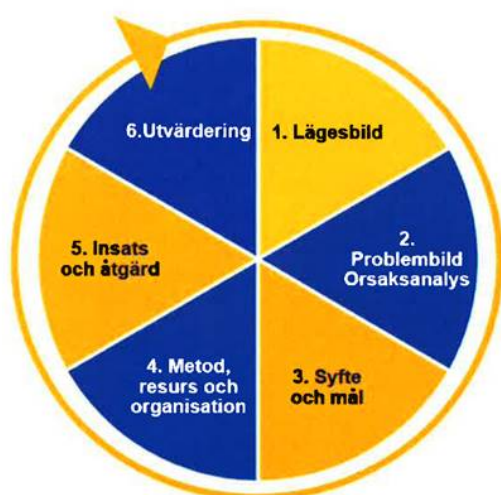
3.5	Andra utvärderingsformer	22
3.5.1	Samverkan med forskning	22
3.5.2	Rapportering och arbete i andra kommuner.....	23

1 Inledning

1.1 Metod

Tillsammans med Sveriges kommuner och landsting och polisen har Brottsförebyggande rådet, Brå, tagit fram handboken "Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete". Handboken bygger på en femstegsmodell hur samverkan kan gå till och beskriver grunderna för arbetet. I Göteborg sker arbetet utifrån denna modell och i enlighet med modellens metodik behöver det vara långsiktigt och vila på evidensbaserade metoder där samverkan mellan flera olika aktörer är en viktig nyckel. Det huvudsakliga trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet sker i en lokal kontext. Trygg-I och lokalt BRÅ-arbete är stadens form att följa metoden, vilket visas genom bilden av snurran.

Trygg-I metodens användning inom trygghet, säkerhet och stadsmiljö i lokal kontext exemplifieras längre fram i rapporten, under avsnitt 2.3.3, genom en rapportering från stadsdelen Centrum.

Trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete sker i samverkan med många aktörer både inom och utom staden. Arbetet genomförs på strategisk nivå genom ledning och styrning, taktisk nivå i form av samordning och arbete i nätverk samt operativ nivå i respektive verksamheter. Arbetet grundas delvis på lagstiftning och delvis på politiska beslut och styrs genom reglerande styrande dokument och samverkansöverenskommelse.

Mot bakgrund av det pågående arbetet avseende fack- och stadsdelsnämnders framtida organisering är det viktigt att beakta hur uppgifter och lokalt perspektiv i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet säkerställs. Vid erfarenhetsutbyte inom storstadsnätverket har framkommit att det är viktigt att säkerställa att ansvarsområden och lokal förankring ges en särskild bevakning för att inte falla bort vid en omorganisation.

1.2 Utgångspunkter för kommunens rådighet i frågor om trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete

Kommunen får enligt 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725), KL, själv ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller deras medlemmar. Allmänintresset förutsätter inte att det finns ett kvantitativt betydande behov av det kommunala engagemanget. Vad som utgör en angelägenhet av allmänt intresse får bedömas med utgångspunkt i om det är lämpligt, ändamålsenligt och skäligt att kommunen befattar sig med angelägenheten (prop. 2016/17:171 s. 299).

Kommunerna har ett lagstadgat ansvar för stora delar av de verksamheter där mycket av det framför allt trygghetsfrämjande, men även brottsförebyggande arbetet, sker, som t.ex. socialtjänstens olika verksamheter samt för-, grund- och gymnasieskolor. Kommunerna har planmonopol, vilket innebär att kommunerna har ansvar för planering, utformning och utveckling av den fysiska miljön. Planarbetet ska enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, bidra till en från social synpunkt god livsmiljö. I detta ingår aspekter som trygghet och hälsa. Kommunerna ansvarar dessutom för den fysiska säkerheten i offentliga lokaler, lokala ordningsföreskrifter, alkoholtillsyn m.m.

När det gäller det brottsförebyggande arbetet så finns inte någon uttalad uppgift för kommunerna i lagstiftningen för detta, även om det finns bestämmelser i socialtjänstlagen (2001:453), SoL om ansvar för stöd till brottsoffer och ett särskilt ansvar för unga. I samband med att riksdagen behandlade motioner från allmänna motionstiden 2016 och 2017 om kommunala och regionala frågor gjordes ett tillkännagivande om att regeringen bör förtydliga kommunernas roll i det brottsförebyggande arbetet.

I konstitutionsutskottets betänkande beskrivs att kommunerna har en nyckelroll i arbetet med att skapa långsiktighet och förankring i det lokala brottsförebyggande arbetet och att deras samverkan med polisen är central. Vidare beskrivs i förslaget att; ”Polismyndighetens arbete med lokala samverkansöverenskommelser och medborgarlöften bör kompletteras med att kommunernas roll i det brottsförebyggande arbetet får en tydligare reglering i lag” (konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU33).

Regeringen har i såväl regeringsförklaringen som i sitt 34-punktsprogram om åtgärder mot gängkriminalitet tagit upp frågan om kommunernas roll i det brottsförebyggande arbetet, där ett förslag är att en utredare ska föreslå hur ett lagstiftat kommunalt ansvar att arbeta brottsförebyggande kan utformas. Någon utredning har ännu inte tillsatts i den här frågan.

I den senaste årsrapporten om det brottsförebyggande arbetet i Sverige – nuläge och utvecklingsbehov 2019, som Brå redovisar på uppdrag av regeringen konstateras att en möjlighet för att tydliggöra vikten av det brottsförebyggande arbetet och öka dess prioritet är en förändrad lagstiftning på området. Det skulle kunna handla om helt ny lagstiftning eller om att ändra i den befintliga, och skulle kunna göra kommunerna i någon mån skyldiga att arbeta

brottsförebyggande, eller innebära förändringar i exempelvis PBL eller SoL. Boverket har exempelvis på uppdrag av regeringen tagit fram en vägledning kring brott och trygghet i samhällsbyggnadsprocessen och har fått i uppdrag att se över tolkning av PBL för att kunna stärka det brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektivet. I delbetänkande ”Ju förr desto bättre – vägar till förebyggande socialtjänst” (SOU 2018:32) från utredningen Framtidens socialtjänst föreslås också förändringar för att stärka kommunernas förebyggande arbete, bl.a. genom socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen.

Ett annat område där Brå identifierat ett utvecklingsbehov avser informationsdelning mellan myndigheter i brottsförebyggande samverkan. Inskränkningar i möjligheterna att dela information på grund av sekretess är en återkommande fråga som uppges försvåra den brottsförebyggande samverkan på den lokala nivån. Här bedömer Brå att förändringar som möjliggör en större delning av information mellan exempelvis kommun och polis skulle kunna ha stor betydelse för att stärka samverkan och ett effektivt brottsförebyggande arbete. Samtidigt påpekar Brå att det är viktigt att denna möjlighet att förstärka det brottsförebyggande arbetet också vägs mot möjliga inskränkningar av människors personliga integritet.

Såväl trygghetsfrämjande som brottsförebyggande arbete är något som inryms i det som utgör en kommuns uppdrag enligt den allmänna kompetensbestämmelsen i 2 kap. 1 § KL. Det som nu uppmärksammas på flera håll och som riksdagen också tillkännagett regeringen är behov av förtydligande av vilket uttryckligt ansvar en kommun ska ha för brottsförebyggande arbete. En viktig utgångspunkt för kommunens samverkan med andra myndigheter, civilsamhälle och näringsliv inom det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet är att se till kommunens huvuduppdrag och lagstadgade ansvar gentemot sina invånare. Kommunerna har t.ex. enligt SoL det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och hjälp som de behöver, vilket till stor del handlar om förebyggande insatser, som att erbjuda råd, stöd och bistånd till familjer och enskilda som behöver det. Kommunen har genom socialtjänsten ett särskilt ansvar för barn och unga och ska förhindra att de far illa. Till socialtjänstens uppgifter hör också att verka för att den som utsatts för brott och hans eller hennes närstående får stöd och hjälp samt att särskilt beakta våldsutsatta kvinnors behov av stöd och hjälp. Socialtjänsten ska även arbeta för att förebygga och motverka missbruk och aktivt erbjuda hjälp och vård för att enskilda ska komma ifrån missbruk.

I samverkan med såväl andra myndigheter som övriga aktörer är det viktigt att klargöra vad respektive aktör kan och ska ta ansvar för utifrån sina lagstadgade ansvarsområden, så att exempelvis kommunen inte tar på sig uppgifter som uttryckligen ankommer på annan ansvarig huvudman. När det t.ex. gäller samverkan med Polismyndigheten så ansvarar den för upprätthållandet av den allmänna ordningen och brottsbeivrande verksamhet, medan kommunen har huvudansvaret för förebyggande åtgärder inom såväl trygghet, säkerhet och stadsmiljöområdet.

2 Pågående arbete i staden

Följande rapportering syftar till att ge kommunstyrelsen en inblick i det pågående arbete som sker i staden gällande trygghet, säkerhet och stadsmiljö. Sedan tidigare har det konstaterats att arbetet är omfattande och rapporteringen gör inte anspråk på att vara heltäckande, men omfattar delar ur nedan beskriven modell.

2.1 Trygghet

Göteborgs Stad och Polismyndigheten har sedan 2010 en överenskommelse som reglerar arbetsformen mellan parterna. I den fasthålls arbetsformen Trygg-i och dess olika metoder. Exempel på metoder är lokala lägesbilder, SSPF (Socialtjänst Skola Polis och Fritid) och SIG (Särskilda Insatsgrupper). I överenskommelsen fastställs även vilka samverkansstrukturer som parterna ska medverka i samt att en årlig genomgång av Göteborgs samlade problembild (hearing). En ansvarsfördelning utifrån respektive lokalpolisområde och stadsdelsförvaltning anges samt att en samverkan utifrån Trygg i-modellen ska ske. Vid specifika händelser sluter Polisområde Storgöteborg och Göteborgs Stad särskilda avtal. Den senaste överenskommelsen undertecknades 2018 och gäller tillsvidare.

Inom Trygg-i arbetet organiseras sedan 2015 den största delen av stadens övergripande och stödjande trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete. Social resursförvaltnings ansvar för Trygg-i arbetet innebär ett brett ansvar i form av att leda nätverk, stödja enskilda medarbetare/göteborgare samt hålla strategiska dialoger och samverka med polisen. Arbetet inom Trygg-i området kommer under slutet av 2019 att omorganiseras på grund av personalförändringar inom ledningsfunktionen för området social utveckling på social resursförvaltning.

Status för samarbetet i Göteborg är en väl fungerande lokal samverkan med ett bra och nära samarbete mellan kommunpolis och trygghetsamordnare. Trygghetsamordnare och kommunpoliser uppger att de har ett bra mandat i sina organisationer. Framgångsfaktorerna under det gångna året anses bland annat

vara den gemensamma lägesbilden och samverkan med fler aktörer som t.ex. föreningar och bostadsföretag

2.1.1 Göteborgs samlade problembild

Lokala lägesbilder är utgångspunkten i det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet. En lägesanalys är en genomarbetad problemanalys. När Göteborgs samlade problembild/hearing ska presenteras redovisas en gemensam analys över nuläget. Detta sker årligen vid en hearing, vilket senast hölls i november 2019.

Deltagare på hearingen är stadens och polisens högsta ledningar samt kommunpolis, trygghetssamordnare och medarbetare/första linjens chefer som arbetar med brott och trygghet.

Nuläget baseras på de bilder och analyser som stadsdelarna gör för att identifiera problemområden som man inte kan hantera på egen hand. På hearingen diskuteras detta och ett antal konkreta åtgärdsförslag blir då till en stadenövergripande åtgärdsplan. Den planen fastställs sedan av SIG (Stadens ledningsgrupp för särskilda insatser) och CSS (Centrala strategiska samverkansgruppen). Genom den breda och övergripande processen säkerställs att åtgärdsplanen blir förankrad hos alla parter. Åtgärdsplanen för 2020 har temat organiserad brottslighet med fokus på narkotika. I det lokala arbetet anses det mest angelägna vara att arbeta mot narkotika (försäljning, bruk och attityder), organiserad brottslighet och rekrytering till kriminella gäng samt den upplevda otryggheten.

2.1.2 Lokala lägesbilder och medborgarlöften

Utgångspunkten i allt trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete är det lokala arbetet i stadsdelen och i det lokala polisområdet. Ett arbete med lokala lägesbilder sker i varje stadsdel och i samverkan med polisen. Man gör en gemensam problemanalys som leder till en gemensam åtgärdsplan. I analysarbetet ska bland annat medborgardialog vara en viktig metod. Med stöd av denna gör sedan polisen dessutom ett medborgarlöfte för stadsdelen.

För de fem mest utsatta stadsdelarna har social resursförvaltning gett extra stöd genom att vara delaktig i framtagandet av fördjupade lägesbilder. Sådana har genomförts och redovisats under 2019. Fortsatt metodstöd finns tillgängligt om stadsdelarna efterfrågar det i kommande fördjupade lägesanalyser.

2.1.3 Veckoavstämning

Varje torsdag sker en telefonkonferens mellan bland andra stadsdelarna, social resurs, räddningstjänsten och polisen. Avstämningen samordnas av stadsledningskontoret genom Tjänsteman i Beredskap, TiB. Här delas aktuella lägesbilder och planeringar mellan de berörda parterna. För närvarande pågår en uppstart kring att digitalisera konferenserna.

2.1.4 Samverkanstrukturer

Centrala strategiska samverkansgruppen (CSS) är den strukturerade samverkan mellan staden och polismyndigheter. På CSS lyfts gemensamma problem, avrapportering av tidigare beslut (åtgärdsplan) och vilka åtgärder som ska vidtas. Även aktuella frågor som uppstår efter den årliga åtgärdsplanen lyfts in i CSS. Hittills under 2019 tre CSS genomförts. Representationen är Stadens och Polisen högsta ledningar.

Stadens ledningsgrupp för särskilda insatsgrupper (SIG) som leds av direktören för Välfärd och utbildning ska genomföra tre möten under 2019. Agenda har fokus på nu läge i respektive särskilt utsatta stadsdel, spridning av goda exempel, uppföljning av tidigare insatser samt samordning av gemensamma fokuseringar och prioriteringar som instyrning till CSS mötet.

Socialtjänst Skola Polis och Fritid (SSPF) är det samverkande forum som leds av en koordinator från stadsdelen. Uppdraget är att förhindra ungdomskriminalitet och rikta sig till ungdomar mellan 12–20 år och deras familjer. Genom en gemensam åtagandeplan ska de samverkande parterna bättre möta den unge som det finns en oro kring. En åtgärdsplan måste godkännas genom ett samtycke från vårdnadshavare. Under första halvåret 2019 har antalet samtycken och åtgärdsplaner ökat. Orsaken bedöms vara ett ökat antal crossamtal men även på att stadsdelar förstärkt eller tillsatt koordinatorstjänster.

Särskilda Insatsgrupper (SIG) är ett samverkande forum och arbetssätt i de fem mest utsatta stadsdelarna. SIG är ett arbetssätt där koordinering av insatser/stöd för grupper över 18 år och som inte identifierat sig som yrkeskriminella sker. I samordningen finns Socialtjänst Skola Polis och Fritid, men även frivård och kriminalvård. Genom samordnade insatser i stadsdelen ska en ung person stödjas till att byta livsstil genom stöd till behandlingsprogram för sitt missbruk, psykiatriska problematik, kriminella livsstil men även stöd till arbete och bostad.

2.1.5 Koordinering och samordning

Stadens samordningsuppdrag för arbetet med Trygg-i, SSPF och SIG utförs av social resursförvaltning. Uppdraget drivs av två samordnare, varav en från staden och en från polisen. Kunskapsspridning sker till stadsdelarna, fackförvaltningar och bolag inom olika ämnesområden t. ex. otillåten påverkan, social oro och territoriella gäng och konflikter. Skolförvaltningarna har under våren fokuserat mot otillåten påverkan.

Grundskoleförvaltningen har tagit över samordningen av kuratorsnätverken. Samordningen avser de kommunala skolorna. Utbildningsförvaltningen samordnar och ansvarar för ett nätverk av de skolkuratorer som arbetar på de kommunala gymnasieskolorna, gymnasiesärskolan samt för Studium och Den högre yrkesutbildningen i Göteborg (Yrgo). Social resursförvaltningen leder ett kuratorsnätverk för friskolorna.

Utöver detta har finns särskilt stöd att få avseende grannsamverkan för räddningstjänst, Göta Lejon från försäkringar, polisen och stadsdelen.

2.2 Säkerhet

Lägesrapporteringen inom säkerhetsområdet omfattar arbete inom den del av säkerhetsområdet som är relaterad till trygghetsfrämjande och brottsförebyggande åtgärder.

Säkerhetsarbetet inkluderar både traditionella säkerhetsfrågor men även arbete för att motverka den organiserade brottsligheten. Kriminella grupperingar kan förgrena sig in i olika förvaltningar, stadsdelar och bolag och påverka medborgarna i olika delar av staden. Den organiserade brottsligheten har bl.a. fäste i parallella samhällsstrukturer som kännetecknas av grupperingar som inte följer demokratiska värderingar och saknar tillit till det demokratiska systemet. Staden har lokaler och verksamheter som kan utgöra arenor för kriminell verksamhet där anställda och medborgare kan bli direkt berörda.

Säkerhetsarbetet innefattar även ett skydd mot kriminell användning av stadens kapital, t.ex. betalning av föreningsbidrag, tecknande av hyresavtal och tillståndsgivning. Lägesrapporteringen innefattar dels arbetet med risk- och sårbarhetsanalys, dels arbetsområden kopplade till organiserad brottslighet.

2.2.1 Risk och sårbarhetsanalys, RSA

En stadenövergripande RSA genomförs en gång per mandatperiod och ligger till grund för stadens arbete med att minimera riskerna av oönskade händelser och olika typer av kriser. Identifierade risker under förra mandatperiod (2014-2018) omfattade bl.a. åtgärder inom organiserad brottslighet och otillåten påverkan. Genomförd RSA har inte använts på ett systematiskt sätt inom stadens förvaltningar, bolag och förbund. Resultat av föregående RSA har därför varit svår att följa upp och stadsledningskontoret har inte genomfört någon systematisk uppföljning som går att redovisa.

I innevarande mandatperiods risk-och sårbarhetsanalys har arbetet med att identifiera risker hos stadens förvaltningar, bolag och förbund resulterat i att 52 stycken lokala risk- och sårbarhetsanalyser lämnats in till stadsledningskontoret. Bland de tio främsta riskområdena har ett antal fokusområden valts ut för fortsatt arbete i syfte att stärka stadens krisberedskap, öka förmågan att hantera samhällsstörningar och säkra stadens leverans av samhällsviktig verksamhet.

Följande sju fokusområden omfattas av en fördjupad behovsanalys.

- Extremväder
- IT
- Sociala konflikter/social obalans, otillåten påverkan, gängkriminalitet och organiserad brottslighet
- Hot och våld mot personal och brukare
- El
- Terrorism och sabotage

- Informationssäkerhet

En handlingsplan för ett tjugotal föreslagna kommungemensamma riskreducerande projekt kommer att upprättas och tidsättas.

2.2.2 Våldsbejakande extremism

Det finns tre pågående ärenden från kommunstyrelsen gällande våldsbejakande extremism: 1260/18, 1261/19 och 887/19.

Genom beslut i kommunstyrelsen 2019-05-29 har den strategiska samordningen av våldsbejakande extremism flyttats till stadsledningskontoret från och med den 1 september 2019. Vid samma beslutssammanträde har kommunstyrelsen gett stadsledningskontoret i uppdrag att ta fram en riktlinje i arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliserings (887/19). Dessa riktlinjer är planerade att föredras för kommunstyrelsen under kvartal 4, 2020.

Göteborgs Stads plan mot våldsbejakande extremism antogs av kommunfullmäktige i september 2016. Planen gällde under 2016 och 2017. Social resursförvaltning har under 2019 tagit fram förslag på en ny handlingsplan mot våldsbejakande extremism. Handlingsplanen innefattar bland annat utbildning och stöd till stadens anställda. Handlingsplanen har inte beslutats och uppdraget att ta fram en ny handlingsplan är avhängigt utformningen av kommande styrande dokument gällande riktlinjerna. Detta medför att kommunstyrelsens ärende att ta fram utbildning och stöd som riktar sig till stadens anställda med syfte att upptäcka och förbygga radikaliserings och våldsbejakande extremism (1260/18) kommer att handläggas tillsammans med utformningen av riktlinjerna.

Stadsledningskontorets uppdrag (1261/18) att genomföra temamöte med kommunstyrelsen, berörda nämnder och aktörer kring våldsbejakande extremism är planerat att genomföras 2019. Arbetet under 2019 har riktats mot samordning, metodutveckling samt kontakter med civilsamhället. Kunskapsspridning och kompetensutveckling har getts till olika nämnder inom staden. Ett särskilt fokus har legat mot de nämnder som hanterar föreningsbidrag och lokaluthyrningar.

Under hösten riktas kunskapshöjande insatser mot första linjens medarbetare i staden. Toleransprojektet övertogs av grundskoleförvaltningen med ett övergångsstöd från SRF. Ett delfinansierat forskningsarbete ihop med Segerstedts institutet har inletts med fokus att förstå varför så många från Göteborg valde att ansluta sig till IS. Ett utvärderingsarbete av redan utförda insatser samt förebyggande insatser har startats ihop med Myndigheten för Samhällsbeskydd och beredskap, Malmö Stad och Harvard University. Arbetet pågår till 2020.

2.2.3 Avhopparverksamheten

Stadsledningskontoret har genom arbetet vid Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet på stadsledningskontoret i uppdrag att arbeta mot organiserad

brottslighet, gängkriminalitet och otillåten påverkan. Ett av perspektiven är avhopparverksamheten.

En person som vill lämna en kriminell gruppering omhändertas inom sin egen stadsdel. Om det rör sig om en individ som har en av polisen har en dokumenterad tillhörighet till ett kriminellt gäng och till organiserad brottslighet tar Kunskapscentrum hand om ärendet. Av en uppföljningsrapport redovisad till kommunstyrelsen 2018-03-01 (dnr 1181/17) framgick att denna målgrupp under åren 2011-2016 omfattat kontakter med 94 personer och av dessa har 73 personer har genomgått någon form av riktade insatser. Totalt har 41 procent av de som genomgått programmet har inte dömts för nya brott. I samband med framtagandet av en ny RSA gjordes för perioden 2014-2018 en ny sammanställning. Då uppgick särskilda kontakter/ansökningar om hjälp till 98 personer, varav 62 personer blev föremål för riktade insatser.

I syfte att ytterligare stärka och vidareutveckla arbetet har under 2019 en ny stadenövergripande policy och reviderad riktlinje för arbetet med avhoppare har tagits fram.

2.2.4 Otillåten påverkan

Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet har genom kommunstyrelsen fått i uppdrag att utveckla metod för att strategiskt stödja tjänstemannarollen som åtgärd mot organiserad brottslighet. Uppdraget har resulterat i en metodstruktur i arbetet mot otillåten påverkan. Under hösten 2019 har en metodhandbok, som vänder sig till alla bolag och förvaltningar inom Göteborgs Stad, tagits fram. Kunskapscentrum har därefter utvecklat ett utbildningsmaterial och genomfört utbildningar om otillåten påverkan bland annat på grundskole- och förskoleförvaltningen, HR-processgrupper, säkerhetsfunktioner och på stadsdelsnivå. Genom att otillåten påverkan är en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet finns en samverkan med HR vilket statueras genom samverkan i ett centralt kompetensteam.

2.2.5 Myndighetssamverkan inom osund konkurrens

Genom samarbetsprojektet "Osund konkurrens" har hitintills under 2019 genomförts 3 insatser tillsammans med andra myndigheter. Syftet är att försvåra för osund konkurrens och kriminell verksamhet. Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet samordnar de deltagande kommunala förvaltningarna (miljöförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, tillståndsenheten och räddningstjänsten). Respektive insats sker kvällstid genom besök på 3-4 verksamheter. Från och med den 1 juli 2019 har tobakslagen ändrats vilket medfört ett utökat rökförbud. Insatserna har till övervägande del varit hos restaurang- eller caféverksamheter som erbjuder vattenpiperökning. Tillsynen har bland annat gällt utrymningsvägar, livsmedelskontroll, ventilation, ljudnivå och förekomst av rökning. I början på 2020 kommer samarbetsprojektet att rapporteras och omfatta en sammanställning av genomförda insatser och vidtagna administrativa åtgärder som t.ex. viten, förbud och tillståndsgivning.

2.2.6 Försäkringar/skadeprevention

För det kommunala bolaget Göta Lejon, som arbetar med försäkringsfrågor, innefattar området skadeprevention och skadeförebyggande ansvarsområdet. Genom ett aktivt arbete inom område motverkas otrygga miljöer och minskade kostnader för stadens verksamheter.

Den årliga konferensen 2019 för kunder hade temat brandskydd och ett åttiotal representanter deltog. Lejonpriset delades ut till för ett arbete med snabba och enkla medel bidra till minskad skadegörelse och ökad trygghet för elever och personal i staden. Priset går till en person eller verksamhet som gjort något extra för det skadeförebyggande arbetet i staden och i år fick Lokalförvaltningen priset. Statistik visar att egendomsskadorna under perioden ligger antalsmässigt på en jämn nivå jämfört med tidigare år. Det är framför allt skador som har inträffat på grund av brand och vattenläckage som har anmälts. Inga större skador har inträffat. Framtidenkoncernen har inte anmält några större skador.

2.3 Stadsmiljö

Ett av de områden som särskilt omnämns i Tillsammans mot brott är det situationella förebyggande arbetet med fokus på byggnation och samhällsplanering. Tryggheten och det brottsförebyggande arbetet påverkas av den offentliga miljön på många sätt, inte bara hur den planeras och byggs men också genom hur den sköts och vilket intryck man får när man vistas där. Att offentliga platser uppfattas som välordnade och trygga bidrar till att fler personer vill vistas där, och därmed kan detta i förlängningen också bidra till brottsförebyggande och trygghetsskapande effekter. Brå konstaterade redan i förra årets rapport om det brottsförebyggande arbetet att det inom samhällsbyggnadsområdet finns stor potential för utveckling som skulle kunna förstärka det brottsförebyggande arbetet (Brå, 2018a).

Stadsmiljö kan med insatser genom plats- och områdesutveckling och säkerhetskänslig åtgärder i den fysiska miljön leda till en ökad trygghet och minskad brottslighet kopplat till en plats. Arbetet behöver vara långsiktigt och vila på evidensbaserade metoder där samverkan mellan flera olika aktörer är en viktig nyckel. Här finns exempelvis modellen Trygg-i och lokalt Brå arbete som har hämtats i det nationella Brå:s modell för samverkan samt metoder som finns i Manchestermodellen med tillhörande invånardialog där staden hämtat inspiration för sin nuvarande arbetsform.

2.3.1 Platssamverkan

I Göteborgs Stad sker platssamverkan under paraply-namnet BID. BID är en förkortning för Business Improvement Districts, vilket är en form av långsiktigt arbete mellan lokala parter inom ett geografiskt avgränsat område. De lokala parterna, med utgångspunkt från fastighets- och markägarna inom området, enas kring en gemensam strategi i syfte att driva fram en positiv och hållbar utveckling inom stadsplanering men även gällande säkerhets- och trygghetsfrågor. I andra länder, t.ex. Storbritannien och Tyskland, finns BID

reglerat och påbjudet i lag. I Sverige finns inte någon BID-lagstiftning. Initiativet att skapa BID kommer från externt håll, dvs. inte från Göteborgs stad. Idag finns inom Göteborgs stad 6-7 uppdrag som kan betecknas som BID, dvs. samarbetsorgan och partnerskap som är inspirerade av BID-konceptet. Det finns både med utgångspunkt från stadskärnan och från stadsdelsutveckling. Exempel på den första är Innerstaden Göteborg som är ett bolag som bildats och samägs av Fastighetsägarna, Köpmännen och Göteborgs Stad. De har arbetat bland annat med gatuupprustningar. Exempel på stadsdelsutveckling är Fastighetsägare i Gamlestaden, som är en ideell förening bildad 2001 och som stått modell för ett flertal liknande utvecklingspartnerskap i Sverige. BID Gamlestaden ingår sedan maj 2018 i ett samarbetsavtal med 8 förvaltningar och bolag inom Göteborgs Stad. Ett nyligen bildad BID är (B)id Stigberget som bildades officiellt den 17:e oktober 2019. Tanken är att ta ett gemensamt ansvar för gatorna, torgen och parkerna i området.

2.3.2 Insatser i stadsmiljön för en ökad trygghet

En ökad närvaro i andra delar av staden där bland annat stadens fackförvaltningar och bolag bidrar i det trygghetsskapande och brottförebyggande arbetet är exempelvis inom Jämlik stad i arbetet med att skapa hållbara och jämlika livsmiljöer.

Områdesutveckling inom allmännyttans ansvarsområden kopplat till deras olika bestånd av bostadsområden är ytterligare ett exempel på direkta insatser i stadsmiljön som har som mål att öka tryggheten och stärka platsers attraktivitet. Förvaltning Framtidens AB bostadsbolag genomför, i form av enkäter, lokala trygghetsundersökningar. Där följs hur boende upplever sin boendesituation, utifrån exempelvis som: personlig trygghet i området, kontakt med grannar, säkerhet mot inbrott i bostad, trygghet i trapphus, källare och förråd, belysning på gårdar och nära hus och hur de boende upplever trygghet i området kvällar och nätter. Enkätens resultat ger en lokal lägesbild, skapar ett trygghetsindex för området och bildar underlag för de insatser som behöver vidtas i respektive bostadsområde.

2.3.3 Lokalt exempel del av stadsdelen Centrum enligt Trygg-i modellen

Under hösten 2015, våren 2016 och hösten 2018, med en uppföljning våren 2019, genomförde stadsdelsförvaltningen Centrum tillsammans med bland annat polisen medborgardialoger med boende och besökare på bland annat platserna Brunnsparken och Nordstan. Vid samtliga dialoger framkommer att en klar majoritet av de tillfrågade upplever att de känner sig trygga i sitt område. Samtidigt var Nordstan, Brunnsparken och Centralenområdet de vanligaste svaren på frågan om var de tillfrågade kände sig otrygga. Samverkansaktörernas tolkning är att området kring Brunnsparken, Nordstan och Centralenområdet upplevs som ett av de mest otrygga områdena att besöka och den vanligaste orsaken till den otryggheten uppgavs vara våld i allmänhet och oro för brott i

synnerhet. Av samtliga tillfrågade är det påfallande många som anger att de är otrygga i området under i huvudsak kvällar och nätter.

Vid stadsdelens och polisens medborgardialog 2018 framkom att flera upplever en otrygghet i Nordstan, även de som uppger att de inte brukar vistas där. En del svarade att ungdomsgäng skapar otrygghet framförallt på kvällstid. Den brottslighet som verkar oroa flest i området är personrån och narkotikarelaterad brottslighet. Bruk och försäljning av droger sker öppet och upplevs vara ett stort problem kring Brunnsparken. Det har även inträffat ett antal incidenter och slagsmål i området. Innan ombyggnationen har det under flera år framförallt sommartid varit problem med kriminalitet, narkotika och stökiga samlingar av både ungdomar och vuxna på Kanaltorget. Verksamma i området beskrev Kanaltorget som otryggt och att vanliga besökare inte längre vågade använda platsen, vilket syntes genom en dramatisk minskning i besökssiffror. Bruk och försäljning av droger var ett stort problem, då det skedde öppet och det hade även inträffat ett antal incidenter och bråk i området. Problemen upplevdes delvis spillas över från Nordstan där en liknande problematik finns och enligt stadens erfarenhet har problematiken nu även flyttats till andra platser som ansökan omfattar.

De kommunala bostadsbolagens trygghetsmätningar visar att Västra Nordstan utmärker sig jämfört med övriga bostadsområden i stadsdelen Centrum. En klar majoritet av de boende upplever en otrygghet i området huvudsakligen kvällar och nätter. I samverkan kring Västra Nordstan 2015 framkom att området upplevdes otryggt av boende och verksamheter till följd av bruk och handel med droger och samlingar av ungdomar och vuxna. Droghandeln upplevdes förekomma även dagtid och hot uppgavs ha förekommit mot vittnen till drogförsäljningar. Dagtid upplevdes även problem med ungdomar som rökte, skröpade ner och hade hög ljudnivå. Insatser i samverkan sattes in för att komma tillrätta med problembilden, vilket medförde att problemen upplevdes minska. Under trygghetsvandringar 2017 och 2019 uttryckte boende och verksamma i området återigen att de upplevde stor otrygghet relaterat till öppen narkotikahandel och tillhåll av ungdomar och gäng i området. (Trygghetsvandring i Västra Nordstan, 2018 och 2019).

Polisens statistik över anmälda brott i området påvisar att brotten har minskat i området Västra Nordstan mellan år 2016 och år 2017. År 2017 var den största andelen brott, tillgreppsbrott och skadegörelse (t.ex. klotter). Antalet narkotikabrott i området har dock ökat under de senaste åren. Problematiken omfattar främst drogförsäljning, eget bruk av narkotika samt en problematik med att illegala aktörer gömmer narkotika i områdets fysiska miljö. Postgatan är den mest förekommande adressen för anmäld brottslighet inom området och denna bild har varit oförändrad under de senaste åren. Spannmålgatan benämns likt "hotspots" för narkotikabrott inom Västra Nordstan. Vidare områden som beskrivs som problematiska är trappan vid Nedre Kvarnhusgatan, Tyska kyrkans kortsida och Kronhusparken. Den sammantagna bilden är att den upplevda känslan av otrygghet tycks vara större än den faktiska risken att drabbas av ett brott inom Västra Nordstan. Detta belyser vidare vikten av att försöka främja en utökad känsla av trygghet.

Den upplevelse av otrygghet som framkommer av ovan redovisade undersökningar får också stöd av Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning som nu går att bryta ned för en lokal lägesbild på stadsdelsnämndsområdes nivå. Undersökningen visar bland annat att 26 procent av befolkningen i stadsdelsnämndsområde Centrum i åldersintervallet 16-84 år uppger att de är mycket/ganska otrygga, eller avstår från att gå ut på grund av otrygghet. 29 procent har mycket/ganska ofta valt en annan väg eller färdväg på grund av oro för att utsättas för brott och 10 procent har avstått från någon aktivitet, t.ex. gå på promenad, besöka en restaurang eller träffa någon på grund av oro att utsättas för brott. 7 procent upplever att oron för att utsättas för brott påverkar livskvaliteten i stor utsträckning.

Även polisens lokala lägesbild och statistik 2015-2017 visar den brottslighet som finns kopplad till de aktuella platserna. Flera av de områden inom Vallgraven som ansökan omfattar ingår i det område som polisen själv kallar "Göteborgs drogscen", utifrån förekomsten av narkotika på dessa platser. Narkotikabrott är den brottstyp som ökar i områdena, vilket kan bero på att det är ett upptäcktsbrott. Den polisiära närvaron är hög i området och en grupp har inrättats som arbetar uteslutande med narkotikabrottslighet på offentliga platser. Trots detta erfar staden att Brunnsparken är ett problematiskt område när det gäller ordningsstörningar och öppen narkotikahandel, som skapar otrygghet och oro. Även vid Gustaf Adolfs torg och Västra Nordstan finns liknande problem med narkotikahandling och tillhörande ordningsstörningar. Att det finns ett behov av ordningshållning utifrån aktuell problematik styrks också av att lokalpolisområde City har uppgett att polisen i genomsnitt gör fem omhändertaganden per dygn och avvisar några personer vid varje arbetspass enligt 13 § polislagen (1984:387) i de centrala delarna av staden.

2.3.4 Handlingsplan Västra Nordstan

Utifrån arbetet med att fånga en aktuell lägesbild används insamlade data och framkomna fakta i arbetet med lägesbild i Trygg i- arbetet, och exempelvis Bostadsbolagets trygghetsmätningar för del av stadsdelen Centrum, Västra Nordstan, sätts samman och analyseras. Resultatet omhändertas i en lägesrapport som också bildar underlag till en handlingsplan. I handlingsplanen identifieras åtgärder, ansvarig och status.

Handlingsplanens olika ansvariga utöver stadsdelsförvaltning och polis är Bostadsbolaget, privata hyresvärdar i området, Higab, park- och naturförvaltningen, Fältgruppen i City, trafikkontoret, lokalförvaltningen, lokala näringsidkare, Tyska kyrkans församling och fastighetskontoret.

Åtgärder som ingår i parternas åtaganden är exempelvis: Fler patrullerande/synliga poliser i området. ökad närvaro med uppsökande åtgärder från fältgruppen, skapa levande bottenvåningar, låsning av Kronhusparken nattetid, trivsel och ökad skötsel av Kronhusparken, förstärkt och kompletterad belysning vid exempelvis Kronhusgatan, Köpmansgatan, Torggatan och Gustaf Adolfs Torg, Smedjegatan, Övre Spannmålgatan och kring passagerna förbi Tyska kyrkan, Kvällsbelysning i vissa offentliga byggnader, städning och

underhåll av allmänna plaster i området sam fartreducerande åtgärder vid vissa stråk i området och ökad bevakning av hastighetsbegränsning.

Respektive ansvarsområde följs upp och ges en aktuell statusbild som visar på vad som ska göras av respektive ansvarig framåt.

2.3.5 Trygghetsfrämjande åtgärder inom Vallgraven, exempelvis Purple flagarbete

Park- och naturnämnden, byggnadsnämnden, fastighetsnämnden och trafiknämnden arbetar med trygghetskapande åtgärder utifrån det åtgärdsprogram som tagits fram för att åstadkomma en tryggare stadsmiljö inom Vallgraven. I arbetet ingår också en samverkan med Social resursnämnd. Trygghetskapande åtgärder som i programmet tar sikte på platskapande åtgärder, akuta punktinsatser, samordning och planering inom Vallgraven.

En av aktiviteterna som programmet omfattar är det pågående arbetet utifrån Purple flag-konceptet, där områdena Nordstan, Lilla Bommen och Fredstan utgjort pilotområden som nu fått genomarbetade handlingsplaner. Syftet med Purple Flag är att skapa en ekonomisk och attraktiv stadskärna efter mörkrets inbrott. För att bli certifierad krävs att aktören genomgår en process och uppfyller särskilda kriterier utifrån de fem fokusområdena: säkerhet, tillgänglighet, utbud, plats och policy. De flesta punkterna i fokusområdena är redan en del av de lokala myndigheternas, polisens, handelns och näringslivets arbetsuppgifter. Det processen gör är att knyta samman alla aktörerna så att de samarbetar och samverkar kring att ta fram en handlingsplan för respektive område. Handlingsplanen baseras på grupparbeten och exempelvis nattvandringar där områden inventeras, behov dokumenteras och insatser identifieras och omsätts i planer. Målet är att skapa en trygg och attraktiv stadskärna för boende, besökare och de näringsidkare som har sin verksamhet i området.

Ett annat exempel på en trygghetsfrämjande åtgärd i stadsmiljön är det som genomförs i omkring Nordstan av Social resursförvaltning, inom ramen för idéburet offentligt partnerskap med Skyddsvärnet och Fryshuset, är Pop In-ungdom. Verksamheten startade 2018 på Spannmålgatan och har 2019 flyttats till lokal i Högvakten vid Gustaf Adolfs torg. Syftet med verksamheten är att slussa ungdomarna i Nordstan vidare till stöd, hjälp och aktiviteter så att de på sikt inte har behov av att vistas i Nordstan eller omkringliggande områden. Arbetet är en angelägen fråga för ungdomarna som har besökt Pop In-ungdom. Flertalet ungdomar har fått hjälp med tillfälligt boende, samtalsstöd och kontakt med myndigheter.

3 Exempel på uppföljning

Staden genomför ett antal undersökningar och mätningar som på olika sätt kan bidra till ökad kunskap om effekterna av det trygghetsfrämjande och

brottsförebyggande arbetet. Utöver det finns fördjupade dialoger samt verksamhetsmätt för att följa och analysera insatserna.

3.1 Lokala lägesbilder och medborgarlöften

Tillsammans med polisen tar varje stadsdel fram lokala lägesbilder. Dessa redovisas på både stadsdelens hemsida, liksom hos polisen. Det ovan beskrivna förfarandet i Centrum är ett tydligt exempel på hur polis, stadsdel och andra aktörer samverkar.

En möjlig uppföljning att fortsättningsvis rapportera till kommunstyrelsen är sammanfatta det arbete som sker utifrån Överenskommelsen med polisen, däribland lokala lägesbilder, åtgärdsplaner samt en summering av den årliga hearingen.

Inom ramen för Trygg-i arbetet och SIG så pågår en utredning om en stadengemensam trygghetsmätning som ska ge en tydlig bild av hur invånarna uppfattar tryggheten på lika platser i staden. Social resursförvaltning har fått i uppdrag att ta fram en modell för hur denna undersökning kan se ut och frågan ska behandlas av SIG-gruppen under våren 2020.

3.2 Statistiska undersökningar

3.2.1 SOM-undersökning

Göteborgs stad samverkar med SOM-institutet sedan 2016 genom en delfinansiering av vissa frågor i den enkät som skickas till boende i Göteborgs stad. Undersökningens resultat lämnas till kommunstyrelsen i juni, samtidigt som resultatet blir offentligt. SOM-undersökningen gör det möjligt att analysera resultatet utifrån individuella faktorer såsom ålder, kön, familjesituation och inkomst. Resultatet ges även på stadsdelsnivå och primärområdesnivå, vilket ger möjligheter att analysera data utifrån mindre geografiska områden.

Sedan 2018 ingår det frågor om trygghet i den SOM-undersökning staden delfinansierar. Resultatet visar att fyra av fem göteborgare uppger att de känner sig trygga i sitt område och endast 8 % att de inte gör det. I Angered och Östra Göteborg upplever invånarna minst trygghet medan Centrum och Örgryte-Härlanda upplever mest. Bland personer med låg inkomst är tryggheten lägst.

På frågan om man undviker att gå ut ensam på kvällarna på grund av oro att utsättas för brott så svarar 16 % att det stämmer. Här är det stora skillnader mellan könen, där kvinnor oftare avstår från att gå ut på grund av oro. Även inkomsten påverkar. I Örgryte-Härlanda är det bara 8 % som uppger att de avstår från att gå ut. Vad gäller oron att utsättas för specifika brott, som i undersökningen är våldtäkt, rån, misshandel, så är det något färre som uppger en oro, men tendenserna i olika grupper är densamma.

I SOM-undersökningen ställs även den övergripande frågan om man upplever Göteborg som en trygg och säker stad. Resultaten från de tre år undersökningen

genomförts (2016-2018) visar en uppgång av andelen som håller med om att staden är trygg och säker.

3.2.2 Medborgarundersökning

I den medborgarundersökning staden beställer från Statistiska Centralbyrån, SCB, ingår ett antal frågor om hur trygga medborgarna känner sig i staden. Frågorna handlar om trygghet att vistas utomhus på kvällar och nätter, rädsla för hot, rån och misshandel samt inbrott i hemmet. Resultatet sammanställs i ett Trygghetindex. Statistiken som ges kan analyseras utifrån variabler som kön, ålder, hur länge man bott i kommunen, hur ofta man använder kollektivtrafik, utbildningsnivå och födelseland.

Utifrån SCBs medborgarundersökning kan vissa analyser göras. Exempelvis framkommer att kvinnor i högre grad uppger att de känner sig otrygga, liksom äldre personer. Det framkommer även att otryggheten tenderar att öka ju längre tid man bott i Göteborg liksom att personer som ofta använder kollektivtrafiken upplever en högre grad av trygghet.

Gällande medborgarnas bild av stadsmiljön finns ytterligare information att hämta ur SCBs medborgarundersökning. Där ställs frågor som handlar om hur medborgarna ser på belysning, underhåll och skötsel av motionsanläggningar, gång- och cykelvägar samt gator och vägar. Likaså ställs frågor om åtgärder mot klotter och annan skadegörelse liksom renhållning av allmänna platser i kommunen. Resultatet visar bland annat att Göteborgarna är relativt nöjda med belysning av gång- och cykelvägar men något mindre nöjda gällande åtgärder mot klotter och skadegörelse.

Statistiken i medborgarundersökningen bygger dock på ett mindre urval av stadens invånare, varför resultatet kräver en analys tillsammans med övriga undersökningar. Undersökningen möjliggör inte heller uppdelning på stadsdelsnivå.

3.2.3 Nationella trygghetsundersökningen

Nationella trygghetsundersökningen (NTU) är en årligen återkommande brottsoffer- och trygghetsundersökning som har genomförts sedan 2006. Främst fokuserar undersökningen på hur befolkningens utsatthet för brott, känsla av otrygghet och förtroende för rättsväsendet ser ut sett till hela Sveriges population (16–84 år).

Under 2019 gjorde Brå även en lokal analys av trygghetsundersökningen, vilken visar hur självrapporterad trygghet och brottsutsatthet ser ut i Göteborgs olika stadsdelar. Tidigare år har den lokala analysen genomförts av social resursförvaltning.

Vad gäller utsatthet för brott så redovisas data både för brott mot person samt egendomsbrott. Resultatet från 2019 visar bland annat att boende i stadsdelen Lundby i störst utsträckning uppger att de har blivit utsatta för brott mot person. Vad gäller egendomsbrott är andelen utsatta störst i Majorna–Linne.

I NTU ställs även ett antal frågor om otrygghet och oro för brott. Frågorna riktar bland annat in sig på huruvida man känner sig otrygg när man går ut sent på kvällen i sitt bostadsområde, om man är orolig för att utsättas för olika brottstyper, samt om man upplever att oron för att utsättas för brott påverkar vardagslivet. I Göteborgs stad uppger flest personer i Östra Göteborg en oro och otrygghet och i Majorna-Linné är det minst andel personer som upplever oro och otrygghet.

NTU:n visar att risken att utsättas för brott inte alltid sammanfaller med känslan av otrygghet. Exempelvis är Göteborg City det lokalpolisområde inom polisregion Väst som har störst andel utsatta för både personbrott och egendomsbrott, samtidigt som det där också är minst vanligt att uppleva otrygghet och oro.

3.2.4 Övrigt lokalt exempel

Förvaltning Framtidens AB bostadsbolag genomför, i form av enkäter, lokala trygghetsundersökningar. Där följs hur boende upplevelser sin boendesituation, utifrån exempelvis som: personlig trygghet i området, kontakt med grannar, säkerhet mot inbrott i bostad, trygghet i trapphus, källare och förråd, belysning på gårdar och nära hus och hur de boende upplever trygghet i området kvällar och nätter. Enkätens resultat ger en lokal lägesbild, skapar ett trygghetsindex för området och bildar underlag för de insatser som behöver vidtas i respektive bostadsområde. Undersökningarna kan aggregeras till en övergripande nivå och rapporteras till kommunstyrelsen.

3.3 Exempel på kvantitativa mått från verksamheterna

Ett flertal av stadens verksamheter är kopplade till det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet. Inom dessa kan verksamhetsmått inhämtas för att få en bild av verksamhetens utveckling och omfång. Här lämnas några exempel.

För 2018 har till Socialtjänst Skola Polis och Fritid (SSPF) 180 samtycken lämnats av föräldrar till SSPF. Ett samtycke visar att föräldrar har oro för sitt barn. Av det gjorts 159 genomförandeplaner vilket visar att det är så många stödinsatser som inletts.

Kommunala aktivitetsansvaret (KAA) är ett ansvar för utbildningsförvaltningen. Alla de unga vuxna i åldrarna 16-19 år och som inte går på gymnasieskolan kartläggs för att se vilken form av aktivitet de deltar i. Höstterminen 2018 och vårterminen 2019 var det 3110 unga som inte studerade på gymnasiet och av dem så kartlades 2670 unga. Av de som kartlades så arbetade strax under 1100 unga. Endast åtta kartlagda avböjde fortsatt stöd.

Sommarmånaderna kan vara kritiska och en sammanställning för stadens samlade fält- och fritidsarbetare sker varje sommar. För sommaren 2019 var det som lägst ett 60-tal fält- och fritidsarbetare i tjänst i juli, och 150 var i tjänst den kritiska sista veckan innan skolstart.

Genom arbetsmarknad och vuxenutbildningsförvaltningen fick 1 850 gymnasieungdomar sommarjobb. För högstadieungdomar fick 1 710 stycken sommarjobb, här sker finansieringen via arbetsmarknad och vuxenutbildning och i vissa fall finansierar stadsdelen ytterligare platser. Därav skillnaden mellan stadsdelarna.

Till avhopparverksamhetens telefon har det inkommit 107 stycken samtal för perioden 2019-01-01 till 2019-10-14. Idag finns det 32 stycken personer som kan betraktas som inskrivna. Arbetet med dessa personer är i olika faser av en process att lämna sin kriminalitet. Socialtjänsten arbetar med ett tjugotal av dessa personer.

Göta Lejons kostnader finns att få utifrån brottstyper, såsom stöld/inbrott, klotter och övrig vandalisering. Kostnaderna finns även uppdelat på stadsdelar och övriga förvaltningar. Som exempel kan nämnas att Angered 2018 hade högst kostnader för stöld/inbrott medan Majorna-Linné hade högst för klotter.

3.4 Medborgardialoger

Flera av stadens stadsdelar har de senaste åren genomfört medborgardialoger för att ta reda på vad de som bor i området anser viktigt att förbättra gällande tryggheten.

Medborgardialogerna har i vissa fall skett i form av en medborgarbudget där invånarna får besluta om fördelning av pengar till trygghetsskapande åtgärder. I dialogerna framkommer en bild av vad medborgarna bedömer som viktigt för tryggheten i stadsdelen. Respektive dialog har rapporterats till ansvarig nämnd.

Teman som varit vanligt förekommande i dialogerna är trygghetsvandrare och nattvandring, satsningar på ungdomsaktiviteter, mötesplatser för vissa målgrupper men även för alla, ökad kunskap, ökat samarbete mellan skola och vårdnadshavare, mer gemenskap i bostadsområdet, utveckla träffpunkter för äldre, informationstillfällen med polis, ytterligare dialoger samt platsskapande aktiviteter.

Medborgardialogerna ger en bild av vad som är trygghetsskapande ur ett målgruppsperspektiv och ger förståelse vad som skapar trygghet/otrygghet för invånarna.

Medborgardialogernas resultat visar tydligt att de insatser som efterfrågas rör sig inom såväl trygghet, säkerhet och stadsmiljö. Det framkommer även att det ur ett medborgarperspektiv är svårt att veta exakt vilka insatser staden råder över, varför ett nära samarbete med andra myndigheter är nödvändig. Samverkan sker med andra förvaltningar i staden, samt med näringsliv, civilsamhälle och polis.

3.5 Andra utvärderingsformer

3.5.1 Samverkan med forskning

Såväl regeringens program Tillsammans mot brott, liksom Brås modell för samverkan lyfter vikten av att involvera forskning vid utveckling och utvärdering av trygghetsfrämjande och brottsförebyggande insatser.

I februari 2019 anordnade Boverket, ArkDes, BRÅ ihop med Förvaltningshögskolan en konferens - *Tryggare kan ingen vara – Hur arkitektur och design kan bidra till ökad trygghet*. Fokus låg på trygghetsskapande gestaltning samt på praktiska och teoretiska exempel på hur trygghetsfrågor kan hanteras i gestaltningen av offentliga miljöer. Under konferensen presenterades resultat från en undersökning som redovisade utfallet av olika trygghetsskapande åtgärder i den fysiska miljön. Frågeställningen ramades in i att många platser i staden, både torg och gångstråk, upplevs som otrygga eller rent av skrämmande. Olika projekt och insatser har genomförts för att råda bot på detta. Vissa har riktat sig särskilt till specifika grupper, såsom flickor och kvinnor, andra är mer generella. Frågan är om dessa trygghetsskapande åtgärder faktiskt leder till en ökad upplevd trygghet. Skapar de verkliga mervärden i stadsmiljön? Vid konferensen presenterades resultatet i form av en effektstudie av fyra trygghetsskapande åtgärder i stadsmiljö. (Spacescape på uppdrag av ArkDes, 2019-03-07)

”Övergripande kan resultatet sammanfattas med:

- Oavsett om deltagarna i studien tyckte att platserna blivit tryggare och att åtgärderna skapade en positiv känsla så förändrades platsens karaktär till det bättre.
- Platsens trygghet påverkas utifrån dess läge i staden. Även om enstaka fysiska åtgärder bevisligen kan påverka upplevelsen av en plats, har trygghet sällan bara med den specifika platsens utformning att göra.
- Vid sidan av utformningen av stadsmiljön kan alltså maktstrukturer, sociala problem och i vissa fall en allmän rädsla för andra grupper och människor bland annat spå på den upplevda otryggheten. Detta pekar på komplexiteten att uppnå målet om trygghet för alla. Därför är olika platsåtgärder sannolikt inte nog för att öka den allmänna tryggheten.”

För det lokala exemplet kopplat till del av stadsdelen Centrum, Västra Nordstan så har en uppföljning/utvärdering gjorts genom att en masterstudie genomförts 2018 - “Hur kan vi bygga bort brott och bygga fram trygghet. En studie rörande hur CPTED kan implementeras i Västra Nordstan i Göteborg”, (Göteborgs universitet, H Fryxell). CPTED som metoden belyser hur det utifrån sex principer det går att förebygga brott genom arkitektur och stadsplanering. Metoden anses vara en transdisciplinär teoretisk ansats som bland annat inkluderar influenser från exempelvis arkitektur, kriminologi och beteendevetenskap. En svensk översättning av CPTED är brottsprevention genom miljöinriktad design och handlar om hur exempelvis design, utformning och förvaltning av byggda och fysiska miljöer kan främja en känsla av trygghet

och/eller minska förekomsten av brott vid specifika platser (Engdahl & Lindgren, 2017). Som en utveckling av metoden över tid har metoden (Andra generationens CPTED) kompletteras med att stärka grannskapssammanhållning och den gemensamma känslan av samhörighet i exempelvis ett bostadsområde som en viktig komponent.

3.5.2 Rapportering och arbete i andra kommuner

Som ett led i att samordna och effektivisera rapporteringen till kommunstyrelsen har stadsledningskontoret kontaktat andra kommuner i Sverige för att inhämta information om hur de leder, samordnar och följer upp det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet till en kommuncentral nivå.

3.5.2.1 Stockholms Stad

Stadens trygghets- och säkerhetsarbete är en prioriterad fråga och kommunstyrelsen får löpande information vid efterfrågan, dock minst tre gånger om året enligt ordinarie planerings- och uppföljningsprocess genom verksamhetsplan, avstämningsärende, konjunkturärende, t1, t2 och verksamhetsberättelse. I budget finns ett särskilt mål ”Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i”, som följs upp och redovisas i samband med t1, t2 och slutrapporteras i verksamhetsberättelsen. Till målet finns ett antal indikatorer kopplade. Stadsmiljö ligger som ett verksamhetsområde i budget med kopplade indikatorer. Mycket av det fysiska trygghetsarbetet finns beskrivet under det verksamhetsområdet.

Stadens nämnder tar fram egna ärenden inför t1, t2 och verksamhetsberättelse som rapporteras till stadsledningskontoret och sammanställs till kommunstyrelsen för en övergripande målbedömning. Stadsledningskontoret har det övergripande samordningsansvaret. Vid efterfrågan tas löpande information fram.

Stadsledningskontoret kan genom uppföljningarna i t1 och t2 ta ställning till om nämndernas arbete fortlöper som det är planerat enligt budget. Vid eventuell avvikelser kan stadsledningskontoret ge en eller flera nämnder en uppmaning att vidta åtgärder för att säkerställa att trygghets- och säkerhetsmålet uppnås.

Stockholm stad har tagit fram ett analysverktyg som heter Trygghet på karta, där inkommen data i form av polisens händelserapporter, anmälda brott och skjutningar samt Storstockholms brandförsvars registrerade bränder analyseras. Statistiken sammanställs i rapporter som skickas ut till alla stadens nämnder och bolagsstyrelser månatligen men också över tid. Analysverktyget innehåller ett kartverktyg där data kan brytas ned och presenteras utifrån stadens olika områden (basområden, stadsdelar, stadsdelsområden), kategorier och tidsperioder (månader och år) samt en tabell- och graffunktion för att skapa tidsserier. Utifrån kartor eller tabeller/grafar går det att få fram analyser i verktyget:

- jämförelser över tid, som en tidsserie

- jämförelser mellan stadens områden
- olika varianter av information, olika datakällorna och kategorier kan användas enskilt eller tillsammans

Utöver ovanstående så har en funktion för hot spots tagits fram. Ett nytt säkerhetsprogram och ett nytt trygghetsprogram tas fram under året.

Stockholms stads trygghetsmätning har genomförs vart tredje år sedan 2008 i form av en länsrepresentativ postenkät. Enkätfrågorna avser utsatthet för brott och närvaron av ordningsstörningar, som riskerar att minska medborgarnas rörelsefrihet. De senaste resultaten från 2017 vittnade om en anmärkningsvärd generell försämring från den föregående mätningen, som bekräftade en generellt nedåtgående trend över tid. Som ett led i att vända utvecklingen initierade stadsledningskontoret en pilotsatsning med mobila ordningsvakter. Projektet föregicks av ett initialt lägesbildaarbete hos de olika stadsdelsförvaltningarna och associerade lokalpolisområdena, i syfte att identifiera lokala ”hot spots” i behov av insatser. Därefter följde en omfattande ansökningsprocess för att Polismyndighetens rättsavdelning skulle bevilja sökta förordnandeområden.

Målsättningen med projektet är (1) Att minska den synliga och registrerade kriminaliteten och förekomsten av ordningsstörningar inom aktuella förordnandeområden; (2) att öka medborgarnas trygghet genom att minska brottsligheten respektive ordningsstörningar inom aktuella områden; (3) att utveckla strategiska relationer mellan ordningsvakter och polisen samt andra samhällsaktörer beträffande kontinuerlig kunskapsöverföring om lägesbildens utveckling, förebyggande arbetsmetoder, unga i riskmiljöer och initiala åtgärder vid brott.

Utvärdering av projektet påbörjades i december 2018 och görs i form av undersökning av den registrerade brottslighetens utveckling och de boendes trygghet genom geografiska analyser av nivåer och brottsmönster respektive baslinje- och eftermätningar med postenkäter till privathushåll, som ligger inom eller i angränsning till LOV3-områdena. Utöver detta identifieras vilka organisatoriska förutsättningar och strategiska relationer som krävs för en konsekvent samverkan kring problembilderna i förordnandeområdena. Detta studeras genom deltagande observationer i kombination med intervjuer. Medel har beviljats av Brå för utvärderingen, som genomförs av en doktorand i kriminologi. Genom utvärderingen kan insatsen revideras vid behov och bli mer ändamålsenlig till målbilden. Informationen delges politikerna i trygghetsutskottet kontinuerligt. Budget för projektet var 2018 20 mkr och 70 mkr för 2019, vilket har medfört att antalet anlitade ordningsvakter nu är 80 st.

3.5.2.2 Malmö Stad

Malmö kommunfullmäktige har formulerat nio målområden som ska gälla för samtliga nämnder och bolag i staden. Ett av dessa är att i Malmö ska alla känna sig trygga och säkra såväl i hemmet som i stadens offentliga rum. Målet följs upp inom ramen för den ordinarie uppföljningen av kommunfullmäktiges mål, vilken årligen sker i samband med delårsbokslut, årsrapport och årsredovisning.

I denna rapportering beskriver alla nämnder och bolag hur de har tagit sig an målet och vilka effekter deras arbete har haft på måluppfyllelsen. Indikatorer finns inte på stadenövergripande nivå utan bestäms av respektive nämnd/bolag. Stadskontoret sammanställer uppföljningen till ks/kf och har stöd av analysgrupper med representanter från övriga förvaltningar med uppdrag inom trygghet och säkerhet. Ett förbättringsområde som Malmö har identifierat i rapporteringen gällande trygghet och säkerhet är att den framför allt beskriver ett brett förebyggande arbete. Analyser om orsaker till ett visst utfall och därmed förutsättningar för att förstå kedjan mellan orsak och insats saknas.

Utöver den ordinarie uppföljningen har stadskontoret i Malmö kontinuerlig information på kommunstyrelsens beredningsmöte gällande trygghet och säkerhet. Denna information kan vara händelsestyrd utifrån akuta kriser i Malmö, ny lagstiftning inom området men även efterfrågad utifrån pågående uppdrag i staden, såsom Sluta skjutprojektet och uppdrag om införande av ordningsvakter.

Trygghetsfrågorna är ett uppdrag för samtliga nämnder i Malmö. Social- och arbetsmarknadsnämnden har ansvar för socialt preventivt arbete och representerar staden i trygghetsfrågorna. Även tekniska nämnden i Malmö har många uppdrag kopplade till trygghet. Det kommunalråd som ansvarar för socialtjänstfrågor är även ansvarig för trygghetsfrågorna.

Malmö genomför vartannat år en stadenövergripande trygghetsmätning tillsammans med Universitet och polisen. På grund av låg svarsfrekvens bedöms denna inte helt tillförlitlig. Utöver trygghetsmätningen rapporteras även polisens brottsstatistik löpande, framförallt till kommunstyrelsens beredningsgrupp.

Den rapportering kring trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete som lämnas till politiken har påverkan framför allt inom budgetarbetet men syftar även till att förmedla lägesbilder till kommunstyrelsen.

Styrgrupp för samverkansöverenskommelsen ”Malmö- Trygg och säker stad 2017-2022” har konstaterat att Malmö stad saknar en samlad och strukturerad lägesbild gällande säkerhet och trygghet, som spänner geografiskt över hela staden, avseende operativ och strategisk nivå. Med anledning av detta pågår en utredning i Malmö med att stärka styrning och ledning av säkerhet och trygghet.

Malmö stad inför nu ett vetenskapligt grundat system för det förebyggande arbetet, kallat Communities That Care (CTC), med start i fem lokala områden 2018. Varje område har sin egen profil utifrån problembeteenden, risk- och skyddsfaktorer och behov av insatser. Utgångspunkten för CTC är att det finns faktorer i samhället som påverkar barn och ungas uppväxtvillkor. Arbetet går ut på att skapa goda och trygga uppväxtvillkor för barn och unga samt om att undanröja riskfaktorer och tillföra skyddsfaktorer i barnens livsmiljöer.

Under 2019 har det tagits fram handlingsplaner för respektive område Våren. Det inkluderar även ett visionsarbete och att formulera en tydlig målkedja för de insatser som ska väljas i området. Det är centralt i CTC-arbetet att insatserna som väljs ska vara effektiva och arbeta mot de valda risk- och skyddsfaktorerna.

3.5.2.3 Uppsala kommun

Uppsala kommun har under 2017 genomfört en kommunövergripande trygghetsundersökning, där oron att bli utsatt för brott värderades utifrån i vilken stadsdel personerna som svarade bor i. Undersökningen redovisades till kommunstyrelsen. Därutöver redovisas medborgardialoger som görs i samband med medborgarlöften kopplade till samverkansavtalet mellan kommunen och Polismyndigheten. Ett tydligt exempel är medborgarlöftet kring Uppsala resecentrum, där kommunen nu inför förnyandet av löftet genomfört en medborgardialog med samma frågor som den dialog som hölls på platsen för två år sedan. Det som redovisas genom resultat från undersökningar och dialoger är huvudsakligen kvalitativa mått på trygghet, som bygger på människors upplevelser av en viss plats. Resultaten kompletteras med kvantitativa mått kring t.ex. brottsstatistik och det finns också ett par nyckeltal kopplade till mål i kommunstyrelsens verksamhetsplan.

Det finns en särskild handlingsplan kopplad till utvecklingen i det särskilt utsatta området Gottsunda/Valsätra som redovisas regelbundet för kommunstyrelsen, medan rapporteringen i övrigt görs på förekommen anledning. Informationen tas fram av medarbetare på kommunledningskontorets avdelning för säkerhet och beredskap samt avdelningen för social hållbarhet. Rapporteringen avseende handlingsplanen medför att resurser kan allokeras och mål förändras på ett sätt som ger underlag för styrning. Övrig rapportering och information som lämnas innebär mer indirekt information för styrning, i form av bakgrundsförståelse och förutsättningar för att ta olika initiativ samt besluta om nya eller förändrade åtgärder.

3.5.2.4 Botkyrka kommun

Trygghetsarbete i BRÅ i Botkyrka består av en politisk styrgrupp under ledning av kommunstyrelsens ordförande och Närpolisen i Tumba samt en stödfunktion bestående av säkerhetschef, trygghetssamordnare och säkerhetssamordnare. Utöver centrala BRÅ så finns i kommunen lokala BRÅ som bland annat arbetar med områdesutveckling.

Brottsförebyggande rådet, BRÅ i Botkyrka bedriver lokala insatser för att öka kunskapen om brott, säkerhets- och trygghetsfrämjande arbete. Arbetet bedöms som en av kommunens viktigaste uppgifter genom att bidra till att medborgare och de som vistas i kommunen ska känna sig säkra och trygga i vardagen. För att skapa detta i främjar kommunen fokus på trygghet och förebygga brott i samarbetar med många olika aktörer för att göra Botkyrka till en trygg och säker plats.

Det kommuncentrala trygghetsarbetet ligger inom avdelning Hållbar samhällsutveckling vid Kommunledningsförvaltningen. Där bedrivs arbete som omfattas av dels operativa insatser inom områdesutveckling samt strategisk styrning med stöd av olika styrdokument som till exempel strukturplaner där trygghetsaspekter i fysisk planering, regler kring alkohol och narkotika eller strategi för ett jämlikt Botkyrka integrerats.

Varje stadsdel har strategiska utvecklingsprogram och årligen tas stadsdelsanalyser fram för att belysa om utmaningar och styrkor i stadsdelen. Stadsdelsanalyserna delges till kommunstyrelse och utgör en del av underlaget för arbetet kring mål och budget. Informationen ges dels inom uppföljning av fullmäktige- och nämndmål i tertial- och årsrapporter och dels löpande information om pågående arbete i "Platsutskottet" och / eller KS. Kommunen arbetar med olika forum där processbaserad verksamhetsutveckling. Kunskapsunderlag samlas in för politiska beredningar i syftet för att stärka kedjan av att relevant styrinformation ska ges i de olika politiska organen.

Platsutskottet (Utskottet för strategisk utveckling av Botkyrka som plats) har delegation från KS att fatta beslut om vissa frågor. Ansvar för att sammanställa rapportering ligger på avdelningen Hållbar samhällsutveckling, vid kommunledningsförvaltningen, där områdesstrategerna är nyckelfunktioner i trygghetsarbetet i stadsdelarna.

Effekten av den sammanhållna rapportering har som mål att politiken ska vara informerad om insatser och effekter kring trygghetsarbetet. Ibland kan rapportering ligga till grund för omprioritering eller extra insatser i viss stadsdel eller kring vissa frågor. Som exempel tilldelades en stadsdel i norra Botkyrka extra medel efter att stadsdelsanalysen uppmärksammade en besvärlig situation och behov av insatser kring trygghet.